

Bruxelles, den 28.2.2022
COM(2022) 69 final

ANNEX

BILAG

til

Forslag til Rådets Afgørelse

**om den holdning, der skal indtages på Den Europæiske Unions vegne i
Associeringsrådet, som er nedsat ved associeringsaftalen mellem Den Europæiske Union
og Det Europæiske Atomenergifællesskab og deres medlemsstater på den ene side og
Republikken Moldova på den anden side**

BILAG

ASSOCIERINGSRÅDET EU-REPUBLIKKEN MOLDOVAS

HENSTILLING nr. xx/xx

af 0.0.0

om associeringsdagsordenen mellem EU og Republikken Moldova

ASSOCIERINGSRÅDET EU-REPUBLIKKEN MOLDOVA HAR —

under henvisning til associeringsaftalen mellem Den Europæiske Union og Det Europæiske Atomenergifællesskab og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Moldova på den anden side, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Associeringsaftalen mellem Den Europæiske Union og Det Europæiske Atomenergifællesskab og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Moldova på den anden side¹ ("aftalen") blev undertegnet den 27. juni 2014 og trådte i kraft den 1. juli 2016.
- (2) I overensstemmelse med aftalens artikel 436, stk. 1, har Associeringsrådet beføjelse til at fremsætte henstillinger med henblik på at opfylde aftalens mål.
- (3) Efter aftalens artikel 453, stk. 1, træffer parterne alle fornødne almindelige eller særlige foranstaltninger til opfyldelse af deres forpligtelser i henhold til aftalen, og de drager omsorg for, at aftalens mål virkeliggøres.
- (4) I artikel 11 i associeringsrådets forretningsorden åbnes der mulighed for mellem møder at vedtage afgørelser ved skriftlig procedure, hvis begge parter er enige herom.
- (5) Unionen og Republikken Moldova er blevet enige om at konsolidere deres partnerskab ved at nå til enighed om et sæt prioriteter for perioden 2021-2027 for det fælles arbejde med henblik på at nå målene om politisk associering og økonomisk integration som fastsat i aftalen.
- (6) Parterne i aftalen er blevet enige om teksten til associeringsdagsordenen mellem EU og Republikken Moldova, der vil udgøre støtte for gennemførelsen af aftalen og medføre samarbejdet koncentreret om fælles interesser, der er fastlagt i fællesskab

¹ EUT L 260 af 30.8.2014, s. 4.

VEDTAGET DENNE HENSTILLING:

Artikel 1

Associeringsrådet henstiller, at parterne gennemfører den i bilaget fastsatte associeringsdagsorden mellem EU og Republikken Moldova*.

Artikel 2

Associeringsdagsordenen mellem EU og Republikken Moldova, jf. bilaget, erstatter den associeringsdagsorden mellem EU og Republikken Moldova, der blev vedtaget den 19. august 2017.

Artikel 3

Denne henstilling træder i kraft på dagen for vedtagelsen.

Udfærdiget i Bruxelles, den [dag måned år].

På vegne af associeringsrådet

Formand

* St 10057/17.

BILAG

2021 – 2027

**ASSOCIERINGSDAGSORDEN
MELLEM
DEN EUROPÆISKE UNION
OG
REPUBLIKKEN MOLDOVA**

Indhold

Indledning	5
1 Principper, instrumenter og ressourcer til gennemførelse af associeringsdagsordenen	6
2 Overordnede mål for samarbejdet mellem EU og Republikken Moldova	8
<i>I. Robuste, bæredygtige og integrerede økonomier</i>	
<i>II. Ansvarlige institutioner, retsstaten og sikkerhed</i>	
<i>III. Miljø- og klimamæssig modstandsdygtighed</i>	
<i>IV. Robust digital omstilling</i>	
<i>V. Robuste, retfærdige og inklusive samfund</i>	
3 Associeringsdagsordenens kort- og langsigtede prioriteter	14
<i>I. Demokrati, menneskerettigheder og god regeringsførelse</i>	14
<i>II. Udenrigs- og sikkerhedspolitik</i>	22
<i>III. Frihed, sikkerhed og retfærdighed</i>	23
<i>IV. Økonomisk samarbejde og sektorsamarbejde</i>	30
<i>V. Handel og handelsrelaterede anliggender (det vidtgående og brede frihandelsområde)</i>	49

Indledning

Associeringsdagsorden mellem Den Europæiske Union og Republikken Moldova

Den 27. juni 2014 undertegnede Den Europæiske Union, dens medlemsstater og Republikken Moldova (i det følgende benævnt "parterne") en ambitiøs og innovativ associeringsaftale, der omfatter et vidtgående og bredt frihandelsområde (DCFTA). Aftalen indeholder bindende, regelbaserede bestemmelser og skal sikre et styrket samarbejde til fremme af politisk associering og økonomisk integration, der er mere vidtgående end traditionelle aftaler og dækker alle interesseområder. Aftalen blev gennemført midlertidigt fra den 1. september 2014 indtil afslutningen af ratifikationsprocessen, hvorefter den kunne gennemføres fuldt ud fra den 1. juli 2016.

Parterne nåede den 26. juni 2014 til enighed om en associeringsdagsorden, dvs. udarbejdelse af en liste over prioriteter for det fælles arbejde i perioden 2014-2016. Den 4. august 2017 blev parterne enige om at erstatte associeringsdagsordenen for 2014-16 med en ny associeringsdagsorden for 2017-2019. Associeringsdagsordenerne mellem EU og Republikken Moldova forbereder og letter gennemførelsen af associeringsaftalen.

På associeringsrådets 5. møde den 30. september 2019 blev EU og Republikken Moldova enige om at bevare associeringsdagsordenen for 2017-19 i en overgangsperiode på et år og påbegynde arbejdet med en liste over prioriteter med henblik på at fastlægge retningen for gennemførelsesprocessen for associeringsaftalen/den vidtgående og brede frihandelsaftale i de kommende år på de områder, der er omfattet af associeringsaftalen. Dette dokument, der erstatter associeringsdagsordenen for 2017-2019, ændrer fokus og fastsætter nye prioriteter på højt plan for fælles arbejde med henblik på at nå målene om politisk associering og økonomisk integration som fastsat i associeringsaftalen for 2021-2027. Det fokuserer på strategiske langsigtede mål og prioriteter for hele perioden, mens fastlæggelsen og overvågningen af konkrete kortsigtede foranstaltninger samt operationelle aspekter af gennemførelsen bør behandles i den institutionelle struktur med udvalg og underudvalg, der er oprettet i henhold til associeringsaftalen. Den foreliggende dagsorden kan om nødvendigt tages op til revision.

Det forhold, at der i associeringsdagsordenen fokuseres på et begrænset antal prioriteter, berører ikke omfanget af eller mandatet for den igangværende dialog inden for rammerne af andre relevante partnerskabs- og samarbejdsaftaler eller under det østlige partnerskabs multilaterale spor.

I april 2014 trådte den visumfrie indrejse i Schengenområdet desuden i kraft for statsborgere i Republikken Moldova med biometrisk pas. Benchmarkene for visumliberalisering og henstillingerne i de regelmæssige rapporter om mekanismen til suspension af visumfritagelsen, som Kommissionen har udsendt, skal løbende opfyldes for at sikre bæredygtigheden af den visumfri ordning og dermed bidrage til mobilitet og mellemfolkelige kontakter mellem EU og Republikken Moldova.

1 Principper, instrumenter og ressourcer til gennemførelse af associeringsdagsordenen

Følgende fælles principper vil fortsat gælde for gennemførelsen af denne associeringsdagsorden:

- Foranstaltninger, der træffes som led i associeringsdagsordenen, bør gennemføres under hensyntagen til de overordnede mål om politisk associering og økonomisk integration i fuld overensstemmelse med associeringsaftalen/den vidtgående og brede frihandelsaftale, herunder dens præambel.
- Prioriteterne i associeringsdagsordenen afspejler EU's og Republikken Moldovas ansvar for at gennemføre associeringsaftalens bestemmelser fuldt ud.
- Begge parter skal være involveret i gennemførelsen af associeringsdagsordenen med fuld respekt for principperne om ejerskab, gennemsigtighed, ansvarlighed og rummelighed.
- I associeringsdagsordenen inddrages Republikken Moldova yderligere i den igangværende dialog om de associeringsrelaterede reformer.
- I associeringsdagsordenen sigtes der mod at opnå håndgribelige og bæredygtige resultater gennem en gradvis gennemførelse af strategiske prioriteter ved hjælp af praktiske foranstaltninger. Begge parter vil navnlig sikre, at alle lovgivningsmæssige og strategiske dokumenter udarbejdet inden for rammerne af associeringsdagsorden vil blive udarbejdet og loyalt gennemført i en inklusiv, transparent og evidensbaseret proces med inddragelse af civilsamfundet og andre relevante interessenter.
- Parterne anerkender betydningen af at støtte de aftalte prioriteter gennem anvendelse af passende og tilstrækkelige interne politiske, tekniske og finansielle midler.
- Gennemførelsen af associeringsdagsordenen vil være underlagt overvågning, årlig rapportering, herunder om det samlede fremskridt, og vurdering, herunder ved henvisning til almindeligt anerkendte indekser og data fra EU-finansierede projekter. De fremskridt, der er gjort, vil blive gennemgået, bl.a. på møderne i de bilaterale strukturer, der er etableret ved aftalen. Civilsamfundet vil også blive sat i stand til at koncentrere sine overvågningsaktiviteter om associeringsdagsordenen.
- Den Europæiske Union vil støtte Republikken Moldova i at gennemføre de mål og prioriteter, der er fastlagt i associeringsdagsordenen. Det vil den gøre ved at tilbyde alle tilgængelige kilder til EU-støtte, bistå med ekspertise og rådgivning, lette udvekslingen af bedste praksis, knowhow og oplysninger og støtte kapacitetsopbygning og institutionel styrkelse. Den Europæiske Union vil også tilskynde til og søge at koordinere støtten fra andre partnere i Republikken Moldova og styrke den koordinerede tilgang, der er en del af Team Europe-støtten, som kombinerer ressourcer fra EU, medlemsstaterne og finansielle institutioner. Den vil udnytte de relevante finansielle instrumenter, den råder over, til at bidrage til gennemførelsen af associeringsdagsordenen. Denne støtte vil dog fortsat være underlagt strenge betingelser og vil være knyttet til konkrete fremskridt i reformdagsordenen som aftalt med EU og navnlig inden for demokrati, retlige anliggender og korruptionsbekæmpelse. Associeringsdagsordenen er desuden ikke et dokument om finansiel programmering og er ikke en erstatning for den finansielle programmering, som parterne foretager.

De prioriteter, der er fastlagt i associeringsdagsordenen, er i fuld overensstemmelse med de langsigtede politiske mål, der er skitseret i den fælles meddelelse "Det Østlige Partnerskab efter 2020: Styrkelse af robustheden - resultater for alle gennem Det Østlige Partnerskab", som sammen med input fra medlemsstaterne og partnerlandene vil danne grundlag for det fælles arbejdsdokument fra tjenestegrenene vedrørende det østlige partnerskab efter 2020, der blev offentliggjort den 2. juli 2021 og godkendt på det 6. topmøde i Det Østlige Partnerskab i 2021¹. Den økonomiske investeringsplan og fem flagskibe for Moldova vil støtte den socioøkonomiske genopretning og styrke landets modstandsdygtighed. Den fælles meddelelse blev noteret med tilfredshed i de tilknyttede rådskonklusioner af 11. maj 2020.

De prioriteter, der er fastlagt i associeringsdagsordenen, vil understøtte EU's bistand til Republikken Moldova som skitseret i instrumentet for naboskab, udviklingssamarbejde og internationalt samarbejde (NDICI), det flerårige vejledende program (MIP) og i flerlandeprogrammeringen, der er udarbejdet for Republikken Moldova gennem NDICI [skal godkendes]. I synergi offentliggjorde EU den 2. juni en økonomisk genopretningsplan for Moldova for at stimulere langsigtet socioøkonomisk genopretning, fremme den grønne og digitale omstilling og frigøre landets uudnyttede økonomiske potentiale. EU kan også yde bistand fra andre EU-instrumenter, herunder instrumentet for samarbejde om sikkerhed på det nukleare område. Al bistand vil blive ydet i fuld overensstemmelse med gennemførelsesbestemmelserne og -procedurerne for EU's eksterne bistand. I overensstemmelse med disse procedurer vil al EU's bistand til Republikken Moldova fortsat være underlagt strenge betingelser, hvis opfyldelse regelmæssigt vil blive overvåget og evalueret. Parterne vil samarbejde om at styrke de nationale systemer og institutioner i overensstemmelse med bedste praksis for bistandens forudsigelighed og effektivitet samt i overensstemmelse med godkendte strategier og reguleringspolitiske dokumenter.

Denne associeringsdagsorden finder anvendelse fra tidspunktet for vedtagelsen og indtil udgangen af 2027. Associeringsdagsordenen kan til enhver tid ændres eller ajourføres efter aftale med Associeringsrådet EU-Republikken Moldova.

¹ Ud over det multilaterale spor i Det Østlige Partnerskab følger EU's ramme for Sortehavssynergien substans til disse prioriteter gennem regionalt samarbejde med særligt fokus på den blå økonomi og den fælles maritime dagsorden for Sortehavet. Fordelen ved Sortehavssynergien og gennemførelsen heraf anerkendes i Udenrigsrådets konklusioner fra juni 2019 om EU's engagement i det regionale samarbejde i Sortehavsområdet.

2 Overordnede mål for samarbejdet mellem EU og Republikken Moldova

EU og Republikken Moldova anser gennemførelsen af associeringsaftalen og associeringsdagsordenen for at være en vigtig prioritet for at konsolidere og fremme fælles værdier og principper, således som EU og Republikken Moldova er blevet enige om. Associeringsaftalen indeholder bestemmelser om fremskyndelse af den politiske associering og økonomiske integration med Den Europæiske Union i overensstemmelse med Moldovas europæiske ambitioner og valg af Europa som anerkendt i erklæringen fra topmødet i Det Østlige Partnerskab i 2017. EU gentager sin faste støtte til Republikken Moldovas suverænitet og territoriale integritet inden for landets internationalt anerkendte grænser.

Siden undertegnelsen af associeringsaftalen har Republikken Moldova taget skridt til at gennemføre reformer med henblik på en effektiv gennemførelse af aftalen. Begge parter anerkender de fremskridt, som Republikken Moldova har gjort hen imod en dybere politisk associering og økonomisk integration med EU, og erkender, at der stadig er behov for yderligere væsentlige skridt for at gøre betydelige og holdbare fremskridt, således at borgerne fuldt ud kan drage fordel af associeringsaftalen mellem EU og Republikken Moldova.

EU vil fortsat støtte arbejdet i den permanente konference om politiske spørgsmål inden for rammerne af forhandlingsprocessen om bilæggelsen af Transdnestrienkonflikten i "5+2"-formatet for at opnå en omfattende, fredelig og holdbar løsning på konflikten baseret på Republikken Moldovas suverænitet og territoriale integritet inden for landets internationalt anerkendte grænser og bestemmelserne i OSCE-ministererklæringen fra december 2020.

Samarbejdet mellem EU og Republikken Moldova har også til formål at støtte opfyldelsen af globale politikmål, herunder Parisaftalen om klimaændringer og gennemførelsen af 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling og dens 17 mål for bæredygtig udvikling, som begge parter har forpligtet sig til at opfylde. Samarbejdet vil styrke den internationale regelbaserede orden og bidrage til at opbygge et stærkere Europa i verden.

Republikken Moldova vil tage behørigt hensyn til følgende langsigtede politiske mål for Det Østlige Partnerskab efter 2020, som beskrevet i den fælles meddelelse fra marts 2020, når den fastlægger den strategiske retning for de reformer, der skal gennemføres i de kommende år. Parterne vil samarbejde om at formidle fordelene ved deres samarbejde.

I. Robuste, bæredygtige og integrerede økonomier

Parterne vil styrke deres samarbejde for at fremme den økonomiske udvikling og økonomiske integration mellem Republikken Moldova, EU-medlemsstaterne og østlige partnerlande til gavn for Moldovas borgere og deres velfærd. Dette vil mindske økonomiske og uddannelsesmæssige uligheder og forbedre arbejdsvilkårene og samtidig sikre gradvis dekarbonisering og økonomiens klimaneutralitet i overensstemmelse med den europæiske grønne pagt. Dette vil også udmønte sig i bestræbelser på at sikre, at genopretningen efter covid-19 er grøn og ikke bringer miljø- og klimamålene i fare. Fortsat beskyttelse af arbejdstagerne og fremme af anstændigt arbejde vil også være afgørende for en bæredygtig og retfærdig genopretning. Investeringsklimaet vil blive forbedret ved at opbygge kapacitet til at absorbere investeringer, skabe lige vilkår for iværksættere, sikre retsstatsprincippet,

retsvæsenets gennemsigtighed og uafhængighed, indsatsen mod korruption og effektiv regeringsførelse.

Parterne vil også arbejde sammen om at investere i mennesker, navnlig unge, for at forbedre deres beskæftigelsesegnethed og samtidig sikre anstændige job og effektiv beskyttelse af arbejdstagerne, samtidig med at uddannelse, forskning og innovation knyttes bedre sammen med den private sektors behov. Der vil blive ydet støtte til forsknings- og innovationspolitikker ved at fremme og muliggøre intelligent specialisering og teknologioverførsel samt ved at afslutte Republikken Moldovas associering med rammeprogrammet for forskning i Horisont Europa. Republikken Moldova vil forbedre sine resultater inden for uddannelse gennem modernisering og en omfattende reform af uddannelsessektoren, der gør den mere effektiv med hensyn til ressourceanvendelse, investere i menneskelige ressourcer af høj kvalitet og bibringe resultater i overensstemmelse med internationale kvalitetsstandarder, uddannelses- og ungdomssystemer og sikre inklusion.

Parterne vil samarbejde om at støtte Republikken Moldova i etableringen af en fuldt fungerende og konkurrencedygtig markedsøkonomi og gradvis bringe dens politikker i overensstemmelse med EU's politikker. Dette bør opnås i overensstemmelse med de vejledende principper om makroøkonomisk stabilitet, sunde offentlige finanser, sikring af et stærkt finansielt system og en holdbar betalingsbalance. Styrkelsen af den interne kontrol og den interne revision vil ske i overensstemmelse med europæiske standarder og praksisser. Parterne vil arbejde sammen om yderligere konsolidering af reformer i banksektoren. Det vil blive prioriteret at forbedre de lovgivningsmæssige rammer og det operationelle miljø for små og mellemstore virksomheder (SMV'er) og samtidig håndhæve Moldovas konkurrencelovgivning for at sikre et velfungerende indre marked, herunder ved at reducere monopolistisk adfærd. Privatiseringer vil blive gennemført på en gennemsigtig måde med screeningmekanismer for strategiske aktiver og kritisk infrastruktur. Forvaltningen af statsejede virksomheder skal forbedres, og det samme gælder den kompetente myndigheds uafhængighed og ansvarlighed inden for offentlig ejendomsadministration. Det er også nødvendigt at sikre uafhængigheden og ansvarligheden af andre offentlige institutioner, der fører tilsyn eller udøver regulering.

Den effektive gennemførelse af associeringsaftalen og det vidtgående og brede frihandelsområde, som er forbundet med den bredere proces med lovgivningsmæssig tilnærmelse og relaterede nødvendige reformer, bidrager til at skabe forudsætningerne for styrkede økonomiske og handelsmæssige forbindelser med EU, der fører til yderligere gradvis økonomisk integration af Republikken Moldova i Den Europæiske Unions indre marked, som det fremgår af associeringsaftalerne.

Parterne vil samarbejde om at fremme yderligere gennemførelse af gældende EU-ret inden for alle transportformer, der er skitseret i associeringsaftalen (luftfart, vejtransport, søtransport, jernbanetransport), med stærkt fokus på at forbedre den fysiske konnektivitet, men også sikkerhedsaspekterne. Dette vil omfatte udvikling af økonomisk vigtige infrastrukturer og øget fokus på grønne transportløsninger, herunder gennem udvikling af det udvidede vejledende TEN-T-net og fremme af multimodale transportløsninger.

Omstændighederne taget i betragtning vil det være afgørende at håndtere de socioøkonomiske konsekvenser af covid-19-pandemien og samtidig opbygge modstandsdygtighed på kort og lang sigt.

Ansvarlige institutioner, retsstaten og sikkerhed

Parterne vil samarbejde om at opretholde retsstatsprincipperne, respektere de universelle menneskerettigheder, sikre velfungerende demokratiske institutioner og inklusion. Der vil blive givet prioritet til lovgivningen vedrørende retsvæsenet og de retshåndhævende myndigheder, herunder korruptionsbekæmpelse, og dens gennemførelse. Lovgivningen vil om nødvendigt blive tilpasset, og der vil blive afsat passende menneskelige og finansielle ressourcer til sektoren for at sikre retsvæsenets uafhængighed, ansvarlighed, upartiskhed, integritet, professionalisme og effektivitet, herunder anklagemyndigheden, som bør være fri for politisk eller anden unødigt indblanding. EU hilser Republikken Moldovas beslutning om at prioritere retsstatsreformer velkommen. Der tilstræbes nultolerance over for korruption for at forhindre enhver form for korrupt adfærd. Politisk korruption vil blive behandlet i overensstemmelse med GRECO's anbefalinger. Den offentlige sektors integritet vil blive styrket med fokus på effektiv kontrol med aktiver og i overensstemmelse med principperne for god forvaltningspraksis.

Det vil være en prioritet at styrke den nationale tjeneste for inddrivelse af aktiver og forbedring af dens effektivitet. Republikken Moldova vil gøre alle tilfælde af svig, der påvirkede landets banksystem i 2012-2014, og hvidvaskning af penge, såsom Laundromat-sagen, til genstand for grundige, upartiske og gennemsigtige undersøgelser, også med henblik på at inddrive de omdirigerede midler og retsforfølge de ansvarlige. Samarbejdet mellem moldoviske og relevante europæiske retshåndhævende myndigheder vil blive styrket.

Republikken Moldova vil sikre, at præsident-, parlaments- og lokalvalg gennemføres på demokratisk vis i overensstemmelse med internationalt vedtagne og europæiske standarder, og at der ikke udøves politisk pres på nogen interessenter, der er involveret i valget. Udtalelser og henstillinger fra internationale organisationer, herunder Europarådet og Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder under Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE/ODIHR), vil blive respekteret og fulgt.

Parterne vil samarbejde om at sikre, at reformen af sikkerhedssektoren gennemføres, og at der vedtages relevante rammer og procedurer på områderne krisestyring, beskyttelse af kritisk infrastruktur og imødegåelse af hybride trusler, herunder ved at udvikle statslige institutioners modstandsdygtighed over for udenlandsk indblanding og imødegå de nationale sikkerhedsmæssige konsekvenser af korruption.

Det vil fortsat være et vigtigt mål at yde støtte til politireformer og grænsesamarbejde i overensstemmelse med de bedste internationale standarder og EU-standarder. Der vil blive fokuseret på at støtte bekæmpelsen af organiseret kriminalitet, grænseoverskridende smugling og øget samarbejde mellem retlige og retshåndhævende myndigheder i EU.

Republikken Moldova vil sikre en vedvarende opfyldelse af alle benchmarks for visumliberalisering og de henstillinger, som Kommissionen har fremsat i rapporterne om mekanismen til suspension af visumfritagelsen.

III. Miljø- og klimamæssig modstandsdygtighed

Parterne vil samarbejde om at forbedre energisikkerheden gennem øget diversificering og større energieffektivitet og anvendelse af vedvarende energi. Det fælles mål er fortsat at etablere et konkurrencebaseret, korrupsionsfrit og gennemsigtigt energimarked i Republikken Moldova og fuld integration heraf i EU's energimarked, herunder øget sammenkobling mellem Republikken Moldova og EU. For at opnå dette vil Republikken Moldova sikre, at regler, infrastrukturprojekter og konnektivitet fortsat fokuserer på at mindske energifafhængigheden, styrke energisystemernes stabilitet og sikkerhed og energiforsyningsikkerheden.

Parterne vil arbejde videre hen imod klima- og miljømæssig modstandsdygtighed ved at fremme en moderne, ressourceeffektiv, ren og cirkulær økonomi, der fører til en grønnere økonomi og en mere bæredygtig anvendelse af naturressourcer i overensstemmelse med den europæiske grønne pagt og også i forbindelse med genopretningen efter covid-19. Dette vil bl.a. ske gennem videreførelse af administrative reformer og opbygning af passende administrativ kapacitet til at gennemføre kapitlerne om miljø og klimainsats i associeringsaftalen og med henblik på at overvinde historisk betingede problemer med hensyn til miljølovgivning, forvaltningspraksis og infrastruktur. Dette omfatter også integration af målene om lavemission og modstandsdygtighed over for klimaændringer i overensstemmelse med Parisaftalen med henblik på at begrænse klimaændringernes indvirkning på borgernes liv. Desuden vil dialogen mellem EU og Republikken Moldova om miljø og klima med relevant input fra civilsamfundet blive styrket inden for rammerne af det eksisterende samarbejde i henhold til associeringsaftalen.

Miljøforvaltningen vil blive styrket gennem vedtagelse og gennemførelse af ny lovgivning og ved at sikre offentlighedens adgang til miljøoplysninger og deltagelse i beslutningstagningen. Endelig vil øget deltagelse i forsknings- og innovationsaktiviteter med henblik på at modvirke klimaændringer yderligere støtte den for grønne omstilling.

Forbedring af luft- og vandkvaliteten samt bedre affaldshåndtering i overensstemmelse med europæiske standarder vil gå hånd i hånd med muliggørelse og fremme af bæredygtigt landbrug og bevarelse af biodiversitet og økosystemer.

Robust digital omstilling

Covid-19-pandemien har kastet lys på den digitale kløft i samfundet og det presserende behov for at støtte denne digitale omstilling. Løsninger inden for e-sundhed, fjernundervisning, telemedicin, sporing af virus og forebyggelse af desinformation vil ikke kun hjælpe under pandemien, men vil støtte vores partners modstandsdygtighed og udvikling i de kommende år. Parterne vil derfor samarbejde om at muliggøre vækst og fremme bæredygtig udvikling og investere yderligere i den digitale omstilling i Republikken Moldova i overensstemmelse med

EU's lovgivning og bedste praksis. Det vil være afgørende at sikre politikker, der sigter mod at fremme og diversificere IT-industrien, styrke dens konkurrenceevne og stimulere nystartede virksomheder og digital forskning og innovation i alle økonomiske sektorer. Det vil blive prioriteret at udvikle støtteprogrammer med henblik på digitalisering af SMV'er og at indsamle indikatorer og statistiske oplysninger vedrørende den digitale økonomi. Samtidig bør e-forvaltning og digitale tjenester udvikles yderligere for at øge tilgængeligheden, effektiviteten, gennemsigtigheden og ansvarligheden i den offentlige forvaltning, herunder rammerne for offentlige investeringer og tjenester. Dette skal gå hånd i hånd med udvikling og konsolidering af den brede befolknings digitale færdigheder og e-færdigheder. EU vil desuden støtte gennemførelsen af roaming- og frekvensaftaler mellem Republikken Moldova og andre partnerlande og som et langsigtet mål støtte reducerede roamingtakster, hvad angår EU. Republikken Moldova vil forpligte sig til at overvinde juridiske og tekniske hindringer i sådanne aftaler, investere yderligere i digital omstilling og give adgang af høj kvalitet til sikre kommunikationsnet og -tjenester til overkommelige priser. Parterne vil samarbejde om at øge Republikken Moldovas nationale tilsynsmyndighed for elektronisk kommunikations ansvarlighed, administrative kapacitet og uafhængighed, hvilket er en væsentlig forudsætning for, at det tilsvarende marked er velfungerende. Parterne vil også arbejde sammen om at sikre solide retlige, politiske og operationelle rammer for cybersikkerhed baseret på EU-lovgivning og bedste praksis.

V. Robuste, retfærdige og inklusive samfund

Parterne vil samarbejde om at sikre en gennemsigtig, borgerorienteret og ansvarlig offentlig forvaltning samt sikre, frie og retfærdige valg.

Republikken Moldova vil fortsætte gennemførelsen af strategien for reform af den offentlige forvaltning og de underliggende strategier. Dette medfører en omorganisering af statslige institutioner, administrative myndigheder og statsejede virksomheder for at øge ansvarligheden, effektiviteten og produktiviteten. Dette vil yderligere betyde, at politikudviklings- og koordineringssystemet fortsat tilpasses, herunder om nødvendigt udnævnelses- og afskedigelsesprocedurerne, for at øge inklusion, sammenhæng, effektivitet, forudsigelighed og gennemsigtighed i beslutningsprocessen. Der vil blive fremmet en stærk, professionel offentlig tjeneste og et moderne system for forvaltning af menneskelige ressourcer. Republikken Moldova vil bestræbe sig på at stille så mange ressourcer som muligt til rådighed for borgerne på lokalt plan. Parterne vil arbejde sammen om at styrke gennemsigtigheden, tilsynet og ansvarligheden i forbindelse med politikken for og forvaltningen af de offentlige finanser. Der vil fortsat være fokus på budgetmæssig forsigtighed, budgetdisciplin og budgetgennemførelse med henblik på at styrke ansvarlighedsprocesserne og forbedre resultatstyringen. Med henblik herpå bør reformen af den parlamentariske kontrol og tilsynet med budgettet videreføres.

Parterne vil samarbejde om at styrke samfundets modstandsdygtighed, fremme social samhørighed og social beskyttelse i det moldoviske samfund, styrke arbejdet med ungdomsspørgsmål og vedtage foranstaltninger til at forebygge hjerneflugt og sikre ligestilling mellem kønnene og bekæmpe vold i hjemmet. Da håndteringen af migrationsudfordringer også er en fælles prioritet vil parterne fortsætte samarbejdet for at

sikre mobilitet og mellemfolkelige kontakter under sikre og kontrollerede forhold og for at sikre støtte til sårbare migranter og flygtninge. Det er af afgørende betydning, at den eksisterende tilbagetagelsesaftale samt den fortsatte opfyldelse af de relevante benchmarks for visumliberalisering gennemføres på vellykket vis. Som supplement hertil vil mobilitetspartnerskabet mellem EU og Moldova sikre et bæredygtigt engagement. Der vil blive overvejet initiativer vedrørende arbejdskraftmigration, som har til formål at styrke samarbejdet og skabe gensidig anerkendelse af færdigheder og kompetencer under hensyntagen til konsekvenserne af hjerneflugt for partnerlandenes menneskelige kapital, samtidig med at den eksisterende nationale lovgivning og kompetence respekteres. For at gøre det lettere for mennesker og varer at krydse grænser vil det tekniske og administrative samarbejde inden for integreret grænseforvaltning blive styrket. Det vil være en prioritet at investere i social og økonomisk omstilling på lokalt plan, herunder i øget adgang for mennesker til forbedret fysisk infrastruktur, offentlig forsyning og levevilkår. Republikken Moldova vil sikre den grundlæggende ret til adgang til sundhedspleje, mens EU vil støtte en styrkelse af den offentlige sundhedssektor. Dette vil være afgørende for udviklingen af effektive kriseresponsmekanismer i kampen mod overførbare sygdomme, herunder i forbindelse med håndteringen af konsekvenserne af covid-19-pandemien.

Mere generelt fortsætter EU med at fremme god regeringsførelse, menneskerettigheder, retsstatsprincippet, ikkeforskelsbehandling, anstændigt arbejde samt grundlæggende værdier og humanitære principper i reaktioner på covid-19-pandemien og den efterfølgende genopretning.

Republikken Moldova vil sikre en effektiv og konsolideret ramme for ikkestatslige organisationer, så NGO'er kan operere frit og gøre det muligt for civilsamfundsorganisationer, navnlig dem, der arbejder på lokalt plan, at opbygge kapacitet, så de på meningsfuld vis kan deltage i politiske beslutningsprocesser, og fremme reformer, ydelse af offentlige tjenester og offentlig ansvarlighed.

Republikken Moldova vil værne om mediernes frihed, uafhængighed og pluralisme under overholdelse af EU's og universelle standarder, så betingelserne for frie og sunde mediemiljøer sikres og kvalitetsmedier fremmes, også på lokalt plan. Det vil blive prioriteret at sikre et velfungerende, upartisk, effektivt og gennemsigtigt audiovisuelt råd. Republikken Moldova vil sikre og fremme retten til adgang til oplysninger af offentlig interesse og til nøjagtig og upartisk rapportering.

Parterne vil fremme udveksling af bedste praksis om politikinitiativer, der har til formål at øge mediekendskabsniveauet i samfundet (dvs. uddannelsesprogrammer og læseplaner).

Gennemførelsen af den nye nationale handlingsplan for menneskerettigheder med fokus på tilhængere af de mest sårbare grupper vil udgøre en prioritet. Republikken Moldova vil sikre effektiv fuldbyrdelse af domme afsagt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og etablere en effektiv mekanisme for parlamentarisk kontrol med fuldbyrdelsen

3 kort- og langsigtede prioriteter i associeringsdagsorden

Parterne vil samarbejde på følgende områder:

I. Demokrati, menneskerettigheder og god regeringsførelse

1. Regler og institutioner, der er garant for demokratiet

- Sikre, at præsident-, parlaments- og lokalvalg afholdes demokratisk og i overensstemmelse med internationalt vedtagne og europæiske standarder Sikre den centrale valgkommissions uafhængighed og professionalisering.
- Sikre gennemsigtighed, ansvarlighed og lovlighed i forbindelse med finansiering af politiske partier og valgkampagner i overensstemmelse med internationale standarder og bedste praksis samt indføre strenge, rettidige og korrekte tilsyns- og sanktionsmekanismer.
- Sikre politisk pluralisme og fremme politisk repræsentation og inkluderende deltagelse af personer, der tilhører sårbare grupper og mindretal, herunder opnåelse af en kønskvote på 40 % i valgte funktioner og med henblik på at nå en tilsvarende kvote i forbindelse med udnævnelser centralt og i valgdistrikter.
- Sikre ansvarlige, gennemsigtige, effektive, produktive og veludstyrede statslige institutioner og administrative myndigheder på nationalt og lokalt plan uden korrupsion og utilbørlig påvirkning.
- Styrke Parlamentets rolle og funktion, herunder ved at sikre, at der træffes de nødvendige foranstaltninger for at tildele ressourcer og forbedre mekanismerne med henblik på en fuldt ud gennemsigtig, forudsigelig og deltagelsesbaseret lovgivningsproces, gennemsigtige udnævnelser i overensstemmelse med bedste internationale praksis og mere effektivt tilsyn med og kontrol med gennemførelsen af love.
- Ændre loven om gennemsigtighed i beslutningstagningen og Parlamentets regler med henblik på at fastlægge den nødproceduremekanisme, der anvendes af Parlamentet, samt sikre passende deltagelse af civilsamfundet.
- Yderligere forbedre e-lovgivningsplatformen og indføre et e-afstemningssystem i Parlamentet.
- Sikre retsvæsenets uafhængighed og upartiskhed i overensstemmelse med europæiske standarder.
- Styrke forfatningsdomstolens rolle ved at forbedre de retlige rammer (herunder ved at ophæve forfatningskodeksen) og institutionelle mekanismer med henblik på at øge gennemførelsesraten for forfatningsdomstolens afgørelser og genvinde offentlighedens tillid.
- Sikre et konkurrencedygtigt lønniveau og et gennemsigtigt, meritbaseret karrieresystem i den offentlige sektor for at tiltrække og fastholde talent.

2. Menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder

— inden for 3-4 år:

- Sikre effektive institutionelle rammer for beskyttelse af menneskerettighederne, hvilket navnlig omfatter tilstrækkelige menneskelige og finansielle ressourcer.
- Gennemføre handlingsplanen for menneskerettigheder for 2018-2022 og udvikle og gennemføre et nyt politikdokument efter 2022.
- Sikre, at den menneskerettighedsbaserede tilgang integreres effektivt i fremtidige regeringspolitikdokumenter.
- Sikre, at det nationale menneskerettighedsråd og det permanente sekretariat for menneskerettigheder fungerer korrekt, hvilket både er afgørende for at overvåge og evaluere gennemførelsen af handlingsplanen for menneskerettigheder og de henstillinger, der er modtaget fra internationale mekanismer til beskyttelse af menneskerettighederne.
- Styrke ombudsmandsinstitutionen, herunder ved lovgivningsmæssige ændringer af lovgivningen om ombudsmanden og lovgivningen om whistleblowere, ved hjælp af passende menneskelige og finansielle ressourcer og lokaler i overensstemmelse med bestemmelserne i den nationale handlingsplan for menneskerettigheder for at sætte kontoret i stand til effektivt at udføre sine opgaver.
- Sikre effektiv gennemførelse og fuld uafhængighed af den nationale mekanisme til forebyggelse af tortur i henhold til artikel 18, stk. 3, i den valgfrie protokol til De Forenede Nationers konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.
- Væsentligt forbedre gennemførelsen af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelser.
- Ratificere protokol nr. 12 til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder om bekæmpelse af forskelsbehandling.
- Vedtage og gennemføre ændringerne af lovgivningen om hadforbrydelser og bringe den i overensstemmelse med europæiske standarder. Øge indsatsen for at efterforske og følge op på tilfælde af hadefuldt tale og hadforbrydelser og for at sikre ofre effektiv adgang til domstolsprøvelse.
- Styrke kapaciteten i rådet for forebyggelse og afskaffelse af forskelsbehandling og sikring af ligestilling ("ligestillingsrådet") ved hjælp af passende menneskelige og finansielle ressourcer samt tilstrækkelige juridiske kompetencer og øge dette organs uafhængighed og effektivitet i overensstemmelse med Europa-Kommissionens henstilling om standarder for ligestillingsorganer.
- Sikre, at der vedtages ændringer af ligestillingsloven og sikre anvendelsen af love og administrative bestemmelser om bekæmpelse af forskelsbehandling uanset årsag, herunder loven om sikring af ligestilling.
- Støtte opbygningen og styrkelsen af de nationale institutioners kapacitet, begyndende med de nationale menneskerettighedsstrukturer, for at sætte dem i stand til at håndtere virkningerne af anvendelsen af kunstig intelligens, begyndende med generelle bevidstgørelsesaktiviteter vedrørende beskyttelse af menneskerettighederne i det digitale rum.

- Sikre et sikkert og gunstigt miljø for menneskerettighedsforkæmpere.

— inden for 7 år:

- Sikre en effektiv gennemførelse af Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal.
- Gennemføre strategien for konsolidering af de interetniske forbindelser i Republikken Moldova for 2017-2027.
- Forbedre gennemførelsen af lovgivningen om tilgængelighed for personer med handicap. Øge og forbedre tilgængeligheden af offentlige bygninger, transport og oplysninger for personer med handicap.
- Sikre effektiv gennemførelse af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap
- Ratificere den valgfrie protokol til konventionen om rettigheder for personer med handicap.
- Sikre overholdelse og gennemførelse af internationale forpligtelser vedrørende religions- og trosfrihed.

3. Reform af den offentlige forvaltning, herunder forvaltningen af de offentlige finanser

- Vurdere konklusionerne af og udviklingen i situationen siden strategien for reform af den offentlige forvaltning fra 2016 og tage yderligere reformskridt i henhold til resultaterne af vurderingen.
- Fortsætte den regelmæssige anvendelse af forudgående konsekvensanalyser og sikre, at reformomkostningerne vurderes systematisk. Styrke den institutionelle kapacitet med hensyn til begge aktiviteter. Sikre, at tværministerielle konfliktløsningsfora fungerer både på højt administrativt og politisk plan.
- Videreføre omorganiseringen af statslige institutioner, administrative myndigheder og statsejede virksomheder for at øge ansvarligheden, effektiviteten og produktiviteten. Fortsat udvikle systemet for politikudvikling og -koordinering for at gøre beslutningsprocessen mere inkluderende, sammenhængende, effektiv, forudsigelig og gennemsigtig.
- Fortsætte med at forbedre kvaliteten af og adgangen til offentlige tjenester, bl.a. ved at styrke digitaliseringen af dem og gennemføre stærke overvågningsmekanismer samt feedbackmekanismer til opsamling af brugererfaringer. Sikre en professionel offentlig tjeneste og et moderne system til forvaltning af menneskelige ressourcer.
- Videreføre reformen af den offentlige forvaltning i overensstemmelse med principperne for offentlig forvaltning efter høring og øget inddragelse af civilsamfundet med henblik på at opbygge et ansvarligt, effektivt, gennemsigtigt og professionelt merit- og evidensbaseret embedsværk med sin egen etiske kodeks, der ikke er underlagt politisk pres
- Foretage en analyse af den lokale offentlige forvaltnings indvirkning på borgernes interesser. Udvikle metoder til at styrke lokalt demokrati, autonomi og

decentralisering i overensstemmelse med alle internationale og europæiske standarder med henblik på at sikre borgernes lokale deltagelse og forbedre ydelsen af lokale tjenester til borgerne, herunder ved at undersøge mulighederne for en territorial administrativ reform.

- Skabe incitamentter til at fremme frivillig sammenlægning og lokal socioøkonomisk udvikling.
- EU vil yderligere støtte Gagausiens selvstændige deltagelse i gennemførelsen af relevante offentlige politikker i overensstemmelse med loven fra 1994 om Gagausiens særlige retlige status.
- Forbedre den finanspolitiske styring ved at fortsætte reformen af forvaltningen af de offentlige finanser på grundlag af en national strategi for forvaltning af de offentlige finanser.
- Forbedre forvaltningen af offentlige investeringer for at øge effektiviteten af de offentlige investeringer, herunder sikre gennemsigtig beslutningstagning om tildeling af midler, udvikle en række investeringsklare projekter, udvikle projektforvaltningskapacitet og overvågningssystemer for at forbedre udnyttelsen af midler og sikre, at de afsluttede projekter er af høj kvalitet.
- Videreudvikle ledelsesansvarligheden i den offentlige sektor på grundlag af EU/SIGMA-principperne for offentlig intern finanskontrol og revision.
- Sikre yderligere tilpasning af offentlig ekstern revision til standarderne fra Den Internationale Organisation af Øverste Revisionsmyndigheder, øge kvaliteten og virkningen af det arbejde, der udføres af den øverste revisionsmyndighed, styrke den parlamentariske kontrol og tilsynet med de offentlige finanser.

4. Ytringsfrihed

- Fortsætte arbejdet med at sikre ytringsfriheden og mediernes uafhængighed offline- og online i overensstemmelse med Europarådets, EU's og OSCE's anbefalinger.
- Videreføre dialogen til udveksling af bedste praksis om mediefrihed, mediepluralisme, afkriminalisering af æreskrænkelser, beskyttelse af journalisters kilder og kulturel mangfoldighed i medierne.
- Vedtage ny lovgivning, der styrker adgangen til information, reklamer og støtteforanstaltninger for massemedier, herunder til produktion og formidling af budskaber af offentlig interesse.
- På grundlag af massemediekonceptet vedtage og gennemføre en strategi og et indsatsprogram, herunder ved at udvikle overvågningsmekanismer og -kapaciteter.
- Tage hånd om hadefuld tale i massemedier, herunder online og på sociale medier, samt bekæmpe desinformation.
- Skabe betingelser, der muliggør, at det audiovisuelle tilsynsorgans (det audiovisuelle råd) og de offentlige radio- og tv-selskabers uafhængighed, professionalisme, funktion og ansvarlighed kan sikres i fuld udstrækning.
- Støtte de selvstyrende organer i den skrevne presse og vedtage foranstaltninger til støtte for lokale og regionale medier.

- Sikre konkurrenceevnen på reklamemarkedet og gøre de endelige støttemodtagere og politiske tilhørsforhold gennemsigtige.
- Skabe effektive og virkningsfulde redskaber til at håndtere monopolisering af reklamemarkeder.

5. Mishandling og tortur

— inden for 3-4 år:

- Forbedre forholdene under frihedsberøvelse for at bringe dem i overensstemmelse med europæiske standarder. Fortsætte med at forbedre forholdene i midlertidige interneringslokaler.
- Gennemføre konkrete foranstaltninger til bekæmpelse af uformelt fangehierarki i det moldoviske fængselsvæsen for at garantere de indsatte sikkerhed og gøre det muligt for indsatte efter deres løsladelse at klare sig i det omkringliggende samfund.
- Indføre et system for passende fordeling og klassificering af fanger, etablere et effektivt rekrutterings- og uddannelsessystem for fængselspersonale og sikre uafbrudt overvågning ved personale (også om natten) i fængselsområder.
- Sikre passende lægebehandling af tilbageholdte (herunder varetægtsfængslede).
- Styrke anvendelsen af ikke-frihedsberøvende forebyggende foranstaltninger og sanktioner forud for domsafsigelse.
- Sikre en effektiv efterforskning af og sanktioner for ethvert indberettet tilfælde af tortur og mishandling.
- Tage hånd om og forebygge tortur og mishandling i psykiatriske institutioner og varetægtsfængsler.

— inden for 7 år:

- Udvikle et ansvarligt, effektivt, gennemsigtigt og korrupsionsfrit samt et professionelt og tilstrækkeligt udstyret fængselssystem.
- Opbygge et nyt fængselsvæsen af høj standard.
- Indføre et progressivt system for fuldbyrdelse af domme i overensstemmelse med europæiske og internationale standarder og bedste praksis.
- Oprettelse og indretning inden for politiets territoriale underenheder af afhøringslokaler, lokaler til forevisning med henblik på genkendelse af personen, lokaler til fortrolige møder mellem mistænkte/tiltalte personer og forsvarsadvokaten, og venteværelser (transit) i overensstemmelse med EU's standarder.
- Udvikle fængselssektoren.

6. Samarbejde i civilsamfundet

- Sikre gennemførelsen af loven om ikke-kommercielle organisationer, der har til formål at forbedre de retlige rammer for civilsamfundets effektive deltagelse i beslutningsprocessen.
- Vedtage og gennemføre et nyt politikdokument om udvikling af civilsamfundet.

- Fortsætte med at fremme og beskytte et gunstigt miljø for civilsamfundet. Reagere på systematiske injuriekampagner og angreb på civilsamfundsorganisationer.
- Styrke rammerne for civilsamfundets deltagelse i udvikling og overvågning af gennemførelsen af offentlige politikker.
- Fremme og styrke civilsamfundets finansielle bæredygtighed. Gennemføre en funktionel mekanisme til sikring af en gennemsigtig og meritbaseret tildeling af midler fra staten til civilsamfundsorganisationer, herunder offentlige oplysningskampagner fra de statslige myndigheders side.
- Støtte aktivt medborgerskab og frivilligt arbejde samt socialt iværksætterier.
- Tilrettelægge offentlige oplysningskampagner for at udbrede nøjagtige oplysninger om civilsamfundets rolle og betydning og sætte folk i stand til at interessere sig og deltage i borgerinitiativer.

7. Børns rettigheder

- Fortsætte afinstitutionaliseringen af børn og sikre, at antallet af børn i institutioner gradvist reduceres til "0", så afinstitutionaliseringen afsluttes, samtidig med at der udvikles alternative former for pleje.
- Vedtage "børnebeskyttelsesprogrammet" i overensstemmelse med regeringsbeslutning nr. 386/2020 og den tilhørende handlingsplan.
- Forbedre beskyttelsen af børn, der er efterladt på grund af migration, herunder ydelse af social og psykologisk støtte.
- Behandle spørgsmålet om forebyggelse af børnekriminalitet inden for rammerne af programmet for beskyttelse af børn.
- Løse problemet med børn på gaden ved hjælp af sociale beskyttelsesmekanismer, rehabiliterings- og reintegrationsprogrammer.
- Forebygge og udrydde al vold mod børn, der er ofre for eller potentielle ofre for vold, vanrøgt, misbrug, udnyttelse og børnearbejde, herunder ved at sikre en effektiv gennemførelse af Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug og andre relevante internationale mekanismer.
- Forebygge adskillelse fra familier og styrke reintegration i familier og afinstitutionalisering.
- Sørge for børnevenlig retspleje, reintegration og støtte til inklusion (lovovertrædere, ofre og vidner).
- Styrke og støtte tværsektorielle tilgange til ydelse af tjenester til børn og familier på lokalt og regionalt plan.
- Gennemføre de afsluttende bemærkninger fra FN's Komité for Barnets Rettigheder og styrke samarbejdet mellem civilsamfundet og uafhængige menneskerettighedsinstitutioner (ombudsmand for børns rettigheder).
- Sikre social inklusion af børn i sårbare situationer og børn med handicap (trivsel, uddannelse, udvikling, beskyttelse og sundhed).
- Styrke positivt forældreskab for at sikre, at børns og unges rettigheder respekteres og beskyttes.

- Styrke sund adfærd blandt børn, teenagere og unge (ernæring, fysiske aktiviteter, forebyggelse af stofmisbrug, seksuel og reproduktiv sundhed, psykologisk støtte i forbindelse med overførbare sygdomme osv.).
- Styrke børns, teenagers og unges deltagelse i beslutningstagning på forskellige niveauer.
- Styrke og støtte inklusiv formel og ikke-formel uddannelse gennem børnecentrerede tilgange.
- Øge børns, teenagers og unges bevidsthed og digitale modstandsdygtighed og sikre børns sikkerhed på internettet.
- Tilbyde omfattende og specialiseret uddannelse af fagfolk, der arbejder med børn (retshåndhævelse, retsvæsen, sundhed, socialektoren osv.).

8. Kønsbaseret vold

- Beskytte kvinder mod alle former for vold og forebygge, retsforfølge og udrydde vold mod kvinder og vold i hjemmet, herunder ved at ratificere og sikre fuld gennemførelse af Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen).
- Arbejde hen imod at ændre opfattelsen af kønsstereotyper og patriarkalske normer, der begrænser kvinders rettigheder.
- Støtte mænds inddragelse i børnepasning gennem bevidstgørelse om faderskab.
- Samarbejde med gerningsmændene på grundlag af bedste internationale praksis for at mindske og forebygge vold mod kvinder.
- Udvikle boligprogrammer og specialiseret bistand til ofre for vold i hjemmet og seksuel vold.
- Indtage en proaktiv rolle fra regeringens side med hensyn til at beskytte og fremme kvinders rettigheder.
- Der lægges særlig vægt på forebyggelse af alle former for kønsbaseret vold og støtte til styrkelse og forøgelse af kvinders deltagelse i konfliktforebyggelse og fredsprocesser.
- Gennemføre de afsluttende bemærkninger fra FN's komité om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder.
- Udvikling af psykologiske rådgivningsprogrammer og -tjenester for gerningsmænd med henblik på at ændre adfærd og fremme voldsbekæmpelseskultur.

9. Ligebehandling

- Fortsætte med at træffe foranstaltninger for at sikre ligestilling for alle og bekæmpe enhver form for forskelsbehandling uanset køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder, sprog, seksuel orientering, evner eller andre grunde i det sociale, politiske og økonomiske liv for at muliggøre lige og rimelige muligheder.
- Gennemføre og overvåge den nationale lovgivning, der er tilnærmet direktivet om racelighed (Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000).

- Sikre en effektiv gennemførelse af FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination.
- Bekæmpe forskelsbehandling af alle etniske mindretalssamfund i Republikken Moldova, navnlig romasamfundet.
- Forbedre inklusion af og lige muligheder for romaer og bekæmpe romafjendtlighed.
- Sikre en effektiv kønskoordineringsmekanisme på regeringsniveau.
- Sikre indsamling af køns- og aldersopdelte data på nationalt plan til støtte for beslutningstagning (forudgående), politikgennemførelse på forskellige stadier, overvågning og evaluering (efterfølgende)².
- Opnå en ligelig deltagelse af kvinder og mænd³ på ledelsesniveau blandt lovgiverne og den offentlige i forvaltningen (statslige institutioner, organer og agenturer) og sikre en ligelig kønsfordeling i beslutningstagningen på nationalt og lokalt plan.
- Øge andelen af kvinder i den private sektor, forbedre kvinders arbejdsvilkår, bekæmpe udnyttelse af kvinder, herunder i landbrugsarbejde og uformelt omsorgsarbejde, og udvikle kvinders iværksætterånd i landdistrikterne.
- Afskaffe forskelsbehandling, mishandling og vold mod kvinder fra sundhedssystemet.
- Integrere en ligestillingskomponent i fagforeningernes arbejde og gøre dem til de vigtigste fortalere for kønsligestilling på arbejdspladsen og inden for rammerne af det sociale partnerskab.
- Sikre, at valgkampagner omfatter respektfulde og nøjagtige afbildninger af kvinder og mænd og aktivt tage hånd om kønsstereotyper.
- Sætte ind over for kønsstereotyper og romafjendtlighed i medieindholdet.

10. Fagforeningsrettigheder og grundlæggende arbejdsmarkedsstandarder

— inden for 3-4 år:

- Sikre, at fagforeningsrettigheder og grundlæggende arbejdsmarkedsstandarder respekteres i overensstemmelse med europæiske standarder og Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO) konventioner.
- Udtænke en tilgang til afskaffelse af børnearbejde.

² I overensstemmelse med "Guidelines on the improving the collection and use of equality data" (retningslinjer for forbedring af indsamlingen og anvendelsen af ligestillingsdata), som blev udgivet af undergruppen om lighedsdata fra gruppen på højt plan vedrørende ikkeforskelsbehandling, ligestilling og mangfoldighed i juli 2018, der findes på https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/ec-july-2018-guidelines-equality-data-collection.pdf.

³ I overensstemmelse med Europarådets retningslinjer betyder ligelig deltagelse af kvinder og mænd, at enten kvinders eller mænds repræsentation i et beslutningstagende organ i det politiske eller offentlige liv ikke bør ligge under 40 % (Ministerkomitéens henstilling Rec(2003)3 til medlemsstaterne om ligelig deltagelse af kvinder og mænd i den politiske og offentlige beslutningstagning).

- Støtte udviklingen af arbejdsgiverforeningernes struktur, konsolidere deres medlemskab og skabe regionale strukturer for arbejdsgiverforeninger.

— inden for 7 år:

- Gennemføre og overvåge tilgangen til afskaffelse af børnearbejde.
- Gøre fremskridt med hensyn til at sikre ligestilling og ikke-forskelsbehandling på arbejdsmarkedet.

II. Udenrigs- og sikkerhedspolitik

Dialogen og samarbejdet inden for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP) vil blive yderligere styrket med henblik på at fremme konvergens i udenrigs- og sikkerhedsspørgsmål mellem EU og Republikken Moldova. Dette vil omfatte arbejde for at:

- Fortsætte med at udvide samarbejdet og tilpasningen på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område, herunder den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP), og navnlig behandle spørgsmål vedrørende konfliktforebyggelse og krisestyring, regional stabilitet, nedrustning, ikkespredning, våbenkontrol og eksportkontrol, idet der gøres brug af bilaterale, internationale og regionale fora.
- Fortsætte konsultationerne med henblik på at udvikle kapaciteter for at bidrage til krisestyring på nationalt og internationalt plan samt potentielt til internationale fredsbevarende operationer.
- Integrere kønsaspektet i sikkerhedssektoren og fremme kvinders deltagelse i fredsforhandlinger og fredsprocesser.
- Yderligere styrke samarbejdet mellem Republikken Moldova og EU på sikkerhedsområdet, navnlig om imødegåelse af hybride trusler, styrkelse af cybersikkerheden og bekæmpelse af desinformation.
- Hvad angår opbygning af kapacitet til bekæmpelse af hybride trusler, bistå Republikken Moldova med at udvikle den operationelle protokol for imødegåelse af hybride trusler, etablere en kapacitet til tidlig varsling, øge bevidstheden om hybride trusler ved at tilbyde uddannelse og gennemføre pilotstresstest.
- Tilpasning til standarderne i EU's direktiver om kritisk infrastruktur; støtte bestræbelserne på at øge energisektorens modstandsdygtighed over for cyberangreb; støtte forbedringen af mellemstatslig konnektivitet, herunder den fysiske infrastruktur, der er nødvendig for dataudveksling, og forbedring af den nationale kapacitet til effektivt at beskytte mod cyberangreb.
- Yderligere styrke samarbejdet om udvikling af strategiske kommunikationskapaciteter, herunder bekæmpelse af desinformation, støtte til styrkelse af mediefrihed og -pluralisme samt bistand til beskyttelse af det moldoviske informationsmiljø mod desinformation.

- Fremme det praktiske samarbejde om konfliktforebyggelse og krisestyring ved at lette Republikken Moldovas deltagelse i EU-ledede civile og militære krisestyringsoperationer og tilbyde uddannelsesaktiviteter på FSFP-området.
- Styrke samarbejdet i multilaterale fora med det formål at opretholde en international regelbaseret orden med henblik på også at øge tilpasningen til EU's holdninger i multilaterale fora.

Terrorisme, ikkespredning af masseødelæggelsesvåben og ulovlig våbenoverførsel

- Fremme udveksling af oplysninger om terroristorganisationer og -grupper og disses aktiviteter og støttenetværk i overensstemmelse med folkeretten og den lovgivning, som parterne har vedtaget, herunder gennem den operationelle og strategiske samarbejdsaftale mellem Republikken Moldova og Europol samt gennem samarbejdsaftalen mellem Republikken Moldova og Eurojust.
- Fortsætte med at gennemføre FN's Sikkerhedsråds resolution (UNSCR) 2396 og navnlig udveksle oplysninger om terrormistænkte med henblik på at identificere, opdage og retsforfølge udenlandske terrorkrigere.
- Styrke samarbejdet om spørgsmål vedrørende kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare forhold (CBRN) set i lyset af terrorbekæmpelse, hybride trusler og katastroferisikobegrænsning efter godkendelsen af den nationale strategi for ikkespredning af masseødelæggelsesvåben og CBRN-risikobegrænsning og ved at yde støtte til forbedring af den nationale kapacitet til forebyggelse og bekæmpelse af ulovlig handel med CBRN-materiale, herunder ved at sikre nationale eksperter deltagelse i uddannelse og udvekslinger.
- EU vil støtte et skræddersyet samarbejde om bekæmpelse af ulovlig handel med skydevåben.
- Følge op på gennemførelsen af henstillinger fra MONEYVAL vedrørende ikkespredning.
- Styrke den nationale lovgivningsmæssige, strategiske og operationelle kapacitet til at forebygge, afsløre og bekæmpe ulovlig fremstilling, overførsel og transport af håndvåben og lette våben (SALW).

Konflikten i Transdnestrien

Parterne vil samarbejde om en fredelig, omfattende og bæredygtig løsning af konflikten i Transdnestrien på grundlag af Republikken Moldovas suverænitet og territoriale integritet på grundlag af landets internationalt anerkendte grænser. Samarbejdet vil have følgende fokus:

- Fortsat at opretholde løsningen af Transdnestrienkonflikten som et af de centrale emner på dagsordenen for den politiske dialog og samarbejdet mellem parterne, indtil den løses, og uden at dette berører det etablerede forhandlingsformat.
- Udvikle en samlet, omfattende og sammenhængende tilgang på tværs af myndigheder med henblik på at udvikle og gennemføre reintegrationspolitikker.
- Styrke gennemførelsen af aktiviteter inden for tillidsskabende foranstaltninger.
- Fortsætte den konstruktive dialog om situationen i det centrale (transdnestriske) afsnit af grænsen mellem Republikken Moldova og Ukraine med alle relevante

modparter og, hvor det er relevant, i samarbejde med Den Europæiske Unions grænsebistandsmission.

III. Frihed, sikkerhed og retfærdighed

Parterne vil samarbejde på følgende områder:

Retsvæsenets uafhængighed

- Yderligere udvikle, vedtage og gennemføre lovgivningen vedrørende retsvæsenet og de retshåndhævende myndigheder for at sikre retsvæsenets, herunder anklagemyndighedens, uafhængighed, ansvarlighed, upartiskhed, integritet, professionalisme og effektivitet, idet disse ikke bør udsættes for politisk eller anden utilids indblanding, og for at fremme nul tolerance over for korruption og forhindre enhver form for korrupt adfærd.
- Sikre gennemførelse af strategien for sikring af retsvæsenets uafhængighed og integritet for perioden 2021-2024 og dens handlingsplan.
- Garantere de selvstyrende organers uafhængighed og ansvarlighed for retsvæsenet og anklagemyndigheden, navnlig ved at tilpasse de lovgivningsmæssige rammer vedrørende sammensætningen af anklagemyndigheden og det øverste retsråd til europæiske standarder, herunder gennem forfatningsændringer.
- Forbedre den korrekte gennemførelse af begrebet retsvæsenets uafhængighed og begrebet anklagemyndighedens autonomi med henblik på at opretholde institutionel og individuel ansvarlighed, men forhindre utilbørlig påvirkning udefra, navnlig i enkeltsager.
- Sikre de to specialiserede anklagemyndigheders funktionelle uafhængighed — til bekæmpelse af korruption på højt niveau og til bekæmpelse af organiseret kriminalitet.
- Gennemføre regler om dommers og anklageres funktionelle immunitet i overensstemmelse med europæiske standarder og bedste internationale praksis.
- Øge dommers og anklageres integritet, bl.a. ved at styrke eksisterende mekanismer såsom kontrol af aktiver og erklæringer om personlige interesser og objektive, effektive og gennemsigtige disciplinære procedurer.
- Sikre, at udnævnelsen af kandidater til dommer- og anklagerstillinger og forfremmelser af dommere og anklagere sker af en uafhængig myndighed gennem en gennemsigtig og rent meritbaseret procedure baseret på objektive kriterier, der er fastsat ved lov og i overensstemmelse med europæiske standarder.
- Yderligere forbedre systemerne til evaluering af dommers og anklageres præstationer i overensstemmelse med europæiske standarder og bedste praksis.
- Videreudvikle uddannelsen af retsvæsenets aktører som en tværfaglig og praktisk uddannelse, der supplerer den juridiske uddannelse, og som hovedsagelig tager sigte på overførsel af faglige teknikker og værdier, med fokus på dommerarbejde.
- Afslutte processen med territorial omorganisering af domstolene samt vurdering af mulighederne for at optimere anklagemyndighedens tjenester.

Forebyggelse og bekæmpelse af svig og korruption; sikring af inddrivelse af aktiver

- Styrke antikorrupsionsagenturernes finansielle, operationelle og HR-kapacitet, sikre adgang til relevante databaser og forbedre koordineringen og samarbejdet mellem agenterne med en klar afgrænsning af kompetencer og opgaver.
- Strømline for at sikre den mest effektive fordeling af korrupsionsbekæmpelsesorganernes kompetencer med fokus på at forbedre kapaciteten til at bekæmpe korruption på højt niveau.
- Skabe regler for en obligatorisk mekanisme for samarbejde mellem myndigheder til bekæmpelse af korruption.
- Styrke det internationale retlige og operationelle samarbejde gennem fælles efterforskningshold, gensidig retshjælp og taskforce-mekanismer for at sikre effektive og virkningsfulde tværnationale (grænseoverskridende) efterforskninger af korruption på højt niveau.
- Styrke e-erklæringssystemet, herunder e-læringskomponenten, og den nationale integritetsmyndigheds andre operationelle og analytiske kapaciteter, bl.a. ved at omstrukturere den nationale integritetsmyndigheds organisationsstruktur inden for det eksisterende personale/lønningslisten, og forbedre den retlige ramme for aktiver og interesseerklæringer og -kontrol, herunder ved at give de nødvendige officielle tilladelser og anerkende elektroniske dataanmodninger/modtagelse fra juridiske personer efter integritetskontroltilsynsmyndighedernes undersøgelser.
- Sikre en effektiv gennemførelse, overvågning og ajourføring af strategien for inddrivelse af aktiver hidrørende fra banksvig.
- Styrke kapaciteten og kompetencen i myndigheden for inddrivelse af aktiver i straffesager og forbedre resultaterne med hensyn til beslaglæggelse, konfiskation, forvaltning og endelig inddrivelse af udbytte fra strafbare forhold.
- Fremme bedste praksis med hensyn til anvendelse af udvidet konfiskation i sager om korruption på højt niveau, grov og organiseret kriminalitet og hvidvaskning af penge.
- Sikre godkendelse og gennemførelse af den nye nationale korrupsionsbekæmpelsesstrategi som et centralt instrument til forebyggelse og bekæmpelse af korruption på alle niveauer.
- Fortsat udbrede kendskabet til forskellige former for og typer af korruption og til metoder til forebyggelse heraf.
- Forbedre systemet for efterforskning og retsforfølgning af højtstående embedsmænd i korruptionssager og sikre åbenhed og upartiskhed i retssager, bl.a. ved at skabe forudsætninger for åben mediedækning. I denne forbindelse bør anklagemyndigheden for korrupsionsbekæmpelse fokusere på korruption på højt niveau og styrke sin kapacitet til at bekæmpe korruption på højt niveau.
- Anklagemyndigheden for korrupsionsbekæmpelse bør fremme det internationale retlige samarbejde med sine udenlandske modparter i efterforskningen af sager om korruption og hvidvaskning af penge på højt niveau, navnlig i betragtning af forbrydelsernes tværnationale karakter.
- Opnå mere håndgribelige resultater inden for korrupsionsbekæmpelse ved at forbedre myndighedernes resultater inden for korrupsionsbekæmpelse gennem begrundede

efterforskninger samt mere afskrækkende sanktioner og håndhævede domme, navnlig for højtstående embedsmænd.

- Sikre et effektivt samarbejde med og bistand til de relevante EU-institutioner og -organer, herunder Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig (OLAF), ved kontrol og inspektion på stedet i forbindelse med forvaltning af og kontrol med EU-midler og Den Europæiske Anklagemyndighed (EPPO) i forbindelse med dennes efterforskning og retsforfølgning af lovovertrædelser, der skader Unionens finansielle interesser, i overensstemmelse med de gældende regler og procedurer.
- Fortsætte tilnærmelsen af Republikken Moldovas lovgivning til gældende EU-ret vedrørende bekæmpelse af svig og gennemføre bestemmelserne i EU-lovgivningen som fastsat i de relevante bilag til associeringsaftalen.

Bekæmpelse af hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme og økonomisk kriminalitet

- Sikre korrekt gennemførelse og fuld overholdelse af den retlige ramme for bekæmpelse af hvidvask af penge og finansiering af terrorisme i overensstemmelse med EU's relevante retlige rammer og FATF-standarder.
- Følge op på gennemførelsen af henstillingerne fra MONEYVAL i femte runde af den gensidige evalueringsproces.
- Vedtage en ajourført national strategi for bekæmpelse af hvidvask af penge og finansiering af terrorisme og sikre, at den gennemføres effektivt for at forbedre systemet til bekæmpelse af hvidvask af penge og finansiering af terrorisme i overensstemmelse med anbefalingerne fra Moneyval og FATF.
- Yderligere styrke den finansielle efterretningsenheds kapacitet og kompetence og sikre et godt samarbejde med EU-medlemsstaternes modparter.
- Gennemsigtigheden sikres ved
 - (a) effektiv identifikation gennem konsekvent verifikation i registret over reelle ejere ved registreringen af den juridiske enhed
 - (b) sikring af offentlig adgang til de grundlæggende oplysninger i registret over reelle ejere og til de grundlæggende data om juridiske enheder
 - (c) onlineadgang for nationale retshåndhavende myndigheder og embedsmænd med ansvar for inddrivelse af aktiver til registret over betalingskonti i overensstemmelse med EU's og FATF's krav.
- Styrke det internationale retlige og operationelle samarbejde gennem fælles efterforskningshold, gensidig retshjælp og taskforce-mekanismer for at sikre effektive og virkningsfulde tværnationale (grænseoverskridende) efterforskninger af korruption på højt niveau.

Forebyggelse og bekæmpelse af organiseret kriminalitet

- Udarbejde et nyt og omfattende politikdokument om forebyggelse og bekæmpelse af organiseret kriminalitet på grundlag af den tidligere strategi for 2011-2019.
- Udvikle og effektivt forbedre et økonomisk efterforskningssystem med fokus på identifikation, beslaglæggelse og konfiskation af aktiver, der stammer fra organiseret kriminalitet

- Udvikle et effektivt samarbejdssystem med Europol, Eurojust og andre internationale partnere i forbindelse med efterforskning af organiserede kriminelle grupper og identifikation, indefrysning og konfiskation af aktiver, der stammer fra organiseret kriminalitet, og som befinder sig i udlandet.
- Strømline for at sikre den mest effektive fordeling af kompetencer vedrørende finanspolitisk og økonomisk kriminalitet mellem de forskellige myndigheder.
- Styrke de moldoviske myndigheders deltagelse i analyseprojektet vedrørende østeuropæisk organiseret kriminalitet (EEOC).
- Udvikle kompetencerne og kapaciteterne i det retlige og kriminaltekniske ekspertisecenter i overensstemmelse med de europæiske standarder og bedste praksis på lokalt og nationalt plan.

Politi/retshåndhævelse

- Udarbejde et nyt politikdokument om offentlig orden og sikkerhed, hvori roller og mandat for de relevante institutioner (herunder politi og gendarmeri) under indenrigsministeriet fastlægges under hensyntagen til de eksisterende udfordringer og god international praksis.
- Fremme det operationelle og strategiske samarbejde med Europol, herunder ved at dele operationelle og strategiske oplysninger.
- Stærkere inddragelse i EU-politikcyklussen for organiseret og grov international kriminalitet/EMPACT.
- Fortsætte med den omfattende reform af politiet i overensstemmelse med europæiske standarder og bedste praksis for yderligere at udvikle en tilgængelig, ansvarlig, effektiv, gennemsigtig, korruptionsfri, professionel og tilstrækkeligt udstyret politistyrke på nationalt og lokalt plan.
- Styrke ansvarligheden og sikre, at der ikke er upassende påvirkning af politiet.
- Forbedre det operationelle samarbejde (interoperabilitet) mellem finansielle efterretnings-, politi-, finansielle tilsyns-, skatte- og toldtjenester og -enheder via interoperabilitet og udveksling af oplysninger (f.eks. på grundlag af skræddersyede aftaler om udveksling af oplysninger). Forbindelsesofficerer mellem tjenester bør udpeges med henblik på at lette det operationelle samarbejde. Midlertidig personaleudveksling i uddannelsesøjemed bør overvejes.
- Fortsætte udviklingen af det fælles uddannelsescenter for retshåndhævelse (JLETC) som en funktionelt uafhængig enhed inden for Stefan cel Mare Training Academy for at sikre tilstrækkelig grundlæggende og specialiseret uddannelse på jobbet, herunder om nødvendigt højt specialiseret uddannelse. På grundlag af samarbejdsordningen mellem Republikken Moldova og Cepol fra 2012 vil JLETC etablere en tæt operationel forbindelse med Cepol og EU-medlemsstaternes politiuddannelsesinstitutioner.

Ulovlige narkotika

- Fortsætte samarbejdet om forebyggelse af narkotikamisbrug gennem regionale projekter og programmer og ved fuldt ud at tilpasse narkotikapolitikkerne til EU's holdninger. Sikre gennemførelsen af den nationale strategi for bekæmpelse af narkotikamisbrug for perioden 2020-2027 og sikre fuld deltagelse i EU4-narkotikaovervågningsprogrammet, der forvaltes af Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug.
- Oprettelse og idriftsættelse af den nationale myndighed for bekæmpelse af narkotikamisbrug.

Menneskehandel

- Sikre fortsat gennemførelse af den nationale strategi for forebyggelse og bekæmpelse af menneskehandel i perioden 2018-2023.
- Sikre kapacitetsopbygningen i retshåndhævende og retsforfølgende instanser for at sikre samarbejdet med EU-agenturer og EU-medlemsstater om forebyggelse og bekæmpelse af menneskehandel.
- Styrke kapaciteten til at sikre tidlig identifikation samt ydelse af effektiv/korrekt bistand og støtte til alle ofre eller potentielle ofre for menneskehandel, herunder juridisk, medicinsk, psykologisk og social bistand gennem professionelle myndigheder/NGO'er, under hensyntagen til en køns- og børnespecifikke aspekter.

Cyberkriminalitet

- Intensivere indsatsen for at bekæmpe cyberkriminalitet, bl.a. ved at opbygge en omfattende retlig og institutionel ramme i overensstemmelse med Budapestkonventionen.
- Samarbejde med EU's partnerinstitutioner om uddannelseskapacitet og opbygning af teknisk kapacitet til effektivt at bekæmpe cyberkriminalitet.

Cybersikkerhed

- Sikre gennemførelse af foranstaltningerne vedrørende cybersikkerhedskomponenten i Republikken Moldovas informationssikkerhedsstrategi for årene 2019-2024 og den tilhørende handlingsplan.
- Styrke cybersikkerheden ved at gennemføre Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/1148 af 6. juli 2016 om foranstaltninger, der skal sikre et højt fælles niveau for net- og informationssikkerhed i hele Unionen (NIS-direktivet), i national ret.
- Identificere og formelt udpege et nationalt CERT (Cyber Emergency Response Team) og fastlægge en klar deling af arbejde og beføjelser blandt de agenturer, der er involveret i at sørge for cybersikkerhed.
- Udtænke en tilgang til at styrke samarbejdet på cybersikkerhedsområdet ved hjælp af udveksling af oplysninger og bedste praksis, navnlig med hensyn til anvendelsen af den 5G-værktøjskassetilgang, som EU har udviklet.

Databeskyttelse

- Fortsætte tilnærmelsen af de nationale retlige rammer for beskyttelse af personoplysninger til EU-retten med særlig fokus på Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/680.
- Fortsætte gennemførelsen af de retlige rammer for beskyttelse af personoplysninger i alle sektorer for effektivt at håndhæve et højt databeskyttelsesniveau i overensstemmelse med europæiske og internationale instrumenter og standarder.

Mobilitet, migration, asyl og grænseforvaltning

— inden for 3-4 år:

- Sikre en vedvarende opfyldelse af alle benchmarks for visumliberalisering samt af de henstillinger, som Kommissionen har fremsat i rapporterne om mekanismen til suspension af visumfritagelsen.
- Fortsætte med at sikre en effektiv gennemførelse af tilbagetagelsesaftalen mellem EU og Republikken Moldova.
- styrkelse af det praktiske samarbejde for at opnå en hurtig nedbringelse af antallet af grundløse asylansøgninger, der indgives af moldoviske statsborgere i Schengen+-området.
- Fortsætte med at organisere oplysnings- og bevidstgørelseskampagner om rettigheder og forpligtelser i forbindelse med visumfri rejse.
- Yderligere styrke grænseforvaltningen, herunder et effektivt samarbejde mellem de relevante nationale myndigheder (f.eks. grænsevagter og toldmyndigheder), og opretholde den høje kvalitet af grænsekontrol og grænseovervågning.
- Styrke det operationelle samarbejde om grænseforvaltning langs grænsen mellem EU og Republikken Moldova, herunder, men ikke begrænset til, styrke udvekslingen af strategiske og operationelle oplysninger.
- Fortsætte med at styrke samarbejdet med Det Europæiske Agentur for Grænse- og Kystbevogtning (Frontex), herunder samarbejdet om integreret grænseforvaltning, uddannelse, observatører fra regionen i fælles operationer og informationsudveksling gennem det østlige partnerskabs risikoanalysenetværk (Det Østlige Partnerskab-RAN).
- Udvikle et nyt koncept for strategisk udvikling på migrations- og asylområdet med henblik på at gennemføre de regeringsmål, der er fastsat i den nationale udviklingsstrategi og i den globale aftale om migration.
- Udarbejde og gennemføre et nyt politikdokument om migration og asyl (baseret på erfaringerne fra den tidligere strategi for perioden 2011-2020 og de aktuelle udfordringer).
- Fortsætte med at yde bistand til reintegration af Republikken Moldovas borgere og udarbejde et nyt politikdokument til støtte for reintegration af moldoviske statsborgere, der vender tilbage fra udlandet (baseret på nye behov og erfaringer fra gennemførelsen af handlingsplanen for 2017-2020) samt integration af personer, der tilhører sårbare og marginaliserede samfund, samtidig med at der tages hånd om de grundlæggende årsager til irregulær migration blandt disse særlige grupper.

- Fortsætte udviklingen af det praktiske samarbejde inden for rammerne af mobilitetspartnerskabet mellem EU og Republikken Moldova.
- Forbedre udvekslingen af oplysninger inden for den ramme, der foreslås i den nye pagt om migration og asyl.

— inden for 7 år:

- Vedblive med at levere tilstrækkelig infrastruktur, teknisk udstyr, IT-systemer samt finansielle og menneskelige ressourcer i overensstemmelse med Republikken Moldovas strategi og handlingsplan for integreret grænseforvaltning.
- Udvikle og gennemføre det 4. politikdokument om national integreret grænseforvaltning (på grundlag af erfaringer høstet med den foregående strategi for perioden 2018-2023).
- Styrke den eksisterende infrastruktur (herunder asylcentre) og bemanningen af ansvarlige organer for at sikre effektiv tilbagesendelse af tredjelandstatsborgere, der opholder sig ulovligt på og/eller rejser ulovligt gennem Republikken Moldovas område, sikre respekt for menneskerettighederne for administrativt frihedsberøvede migranter.
- Fortsætte med at styrke den eksisterende integrationsramme gennem integrationscentre og navnlig fremme integrationen af personer, der tilhører sårbare og marginaliserede samfund, og tage fat på de grundlæggende årsager til irregulær migration blandt disse specifikke grupper.
- Fortsætte den effektive gennemførelse af asyllovgivningen, der sikrer en solid ramme for beskyttelse af personer med behov for international beskyttelse, og styrke indkvarteringscentrets infrastruktur.
- Anvende en integreret tilgang til diasporaspørgsmålet og styrke de nationale og lokale myndigheders kapacitet på dette område.
- **Udvikle mere effektive metoder til at fremme lovlig og cirkulær migration, herunder ordninger for arbejdskraftmigration, samtidig med at eksisterende national lovgivning og kompetencer respekteres, og med fuld respekt for alle migrantarbejdstageres menneskerettigheder.**

Retligt samarbejde

- Intensivere samarbejdet mellem Republikken Moldova og Eurojust.
- Tiltræde og gennemføre multilaterale konventioner om civilretligt samarbejde, navnlig konventionen af 1970 om bevisoptagelse i udlandet i sager om civile eller kommercielle spørgsmål
- Arbejde hen imod tiltrædelse og gennemførelse af multilaterale konventioner om beskyttelse af børn, navnlig konventionerne under Haagerkonferencen om International Privatret på det familieretlige område, såsom konventionen af 1996 om retternes kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn og konventionen af 2007 om børnebidrag og andre former for underholdsbidrag til familiemedlemmer på grundlag af resultaterne af de gennemførlighedsundersøgelser, der skal gennemføres.

IV. Økonomisk samarbejde og sektorsamarbejde

Parterne vil samarbejde om at fremme økonomisk udvikling og økonomisk integration gennem et tættere sektorsamarbejde. Republikken Moldova vil regelmæssigt orientere EU om status for tilnærmelsen gennem de specialiserede underudvalg, og når det er relevant og efter aftale med begge parter, vil EU yde bistand og stille sin ekspertise til rådighed for at hjælpe Republikken Moldova i denne proces.

1. Klimaindsats

Parterne vil samarbejde om at styrke dialogen og samarbejdet om klimaændringer for at:

— inden for 3-4 år:

- Samarbejde med Republikken Moldova om at udvikle og gennemføre et langsigtet politikdokument om lave drivhusgasemissioner, der afspejler tilgangen i den europæiske grønne pagt, der omfatter hele økonomien.
- Fortsætte samarbejdet med og bistå Republikken Moldova i processen med at overtage målene i den europæiske grønne pagt.
- Samarbejde med civilsamfundet, unge og lokale interessenter om *mainstreaming* for at øge bevidstheden om klimaændringernes virkninger, så der opstår positive adfærdsændringer.
- Fortsætte den lovgivningsmæssige tilnærmelse til EU-lovgivningen om klimaindsatsen i associeringsaftalen og inden for rammerne af Energifællesskabet.
- Samarbejde om gennemførelsen af Parisaftalen.
- Inden for rammerne af de grønne genopretningsforanstaltninger efter covid-19 tilstræbes det at gøre økonomien klimarobust og grønnere og nå miljø- og klimamål.

— inden for 7 år:

- Samarbejde med Republikken Moldova om at udvikle et emissionshandelssystem eller andre kulstofprisfastsættelsesmekanismer.
- Samarbejde med Republikken Moldova om at opnå klimaneutralitet i landets økonomi senest i 2050.

2. Miljø

Parterne vil samarbejde om at:

— inden for 3-4 år:

- Fortsætte tilnærmelsen til EU's miljølovgivning i form af relevante politiske dokumenter, lovgivning og afledt ret, navnlig om affaldshåndtering, spildevandsbehandling, bæredygtig vandforvaltning, industriforurening, kemikalier, naturbeskyttelse, skovudvikling og -forvaltning, luftkvalitet og klimaændringer.
- Fuldføre den institutionelle reform i sektoren med henblik på at opbygge en sund miljøforvaltning, som råder over de nødvendige budgetbevillinger og det nødvendige personale til at gennemføre og håndhæve regelværket på miljøområdet. Udvikle og gennemføre økonomiske instrumenter på miljøområdet.

- Samarbejde med Republikken Moldova om udvikling af en grøn og cirkulær økonomi og sikring af bæredygtig forvaltning af naturressourcer og dermed bidrage til målene i den europæiske grønne pagt.
- Indlede processen med at fremme ordningen for miljøledelse og miljørevision (EMAS) med henblik på at tilskynde organisationer og offentlige institutioner til at forbedre deres resultater inden for miljø og bæredygtig udvikling.
- Samarbejde om gennemførelsen af multilaterale miljøaftaler, som EU og Republikken Moldova er part i.
- Samarbejde på specifikke områder såsom fremskyndelse af genplantning af skov/skovrejsning og bæredygtigt skovbrug, beskyttelse af biodiversiteten og hensigtsmæssig forvaltning af beskyttede områder.
- Samarbejde med henblik på at styrke Republikken Moldovas forvaltning af vandressourcerne i en grænseoverskridende sammenhæng ved at anvende bedste praksis på EU-plan.
- Samarbejde om gennemførelsen af politikker, der har til formål at sikre bæredygtig forvaltning af vandressourcerne i Nistru på vandløbsoplandsniveau, når det er relevant.
- Muliggøre et effektivt civilsamfundsnetværk om miljøspørgsmål med stærk kapacitet til at deltage effektivt i beslutningsprocessen.
- Sikre en effektiv håndhævelse af miljølovgivningen.

— inden for 7 år:

- Samarbejde med Republikken Moldova om yderligere fremskridt hen imod etablering af en moderne, ressourceeffektiv og konkurrencedygtig økonomi i overensstemmelse med principperne om udvikling af en cirkulær økonomi med lave emissioner og målene i den europæiske grønne pagt, herunder ved at integrere miljøhensyn i alle økonomiske sektorer.

3. Den digitale økonomi og det digitale samfund

Parterne samarbejder efter behov for at opnå rettidig og fuldstændig gennemførelse af den EU-lovgivning, der er nævnt i de relevante bilag til associeringsaftalen mellem EU og Republikken Moldova. Parterne vil desuden samarbejde om at styrke harmoniseringen af digitale markeder med EU og blandt landene i Det Østlige Partnerskab og om at fremme relevante initiativer på nationalt plan i Republikken Moldova. Parterne vil tilskynde til udbredelse af de gratis og åbne data og tjenester, der tilbydes af EU's rumprogram, navnlig Galileo, Copernicus og den europæiske geostationære navigations-overlay-tjeneste (EGNOS), med et stort potentiale i den digitale økonomi og for evidensbaseret politikudformning. Parterne vil samarbejde om at:

— inden for 3-4 år:

- Fortsætte med at tilnærme Moldovas lovgivning til EU's lovgivning inden for elektronisk kommunikation.

- Arbejde frem imod en mulig gensidig anerkendelse af elektroniske tillidstjenester med EU som et af de vigtigste resultater af EU4Digital-projektet.
- Gennemføre den regionale roamingaftale og den regionale frekvensaftale mellem de seks østpartnerskabslande i Republikken Moldova.
- Gennemføre den nationale bredbåndsstrategi i Republikken Moldova i overensstemmelse med EU's lovgivning og bedste praksis, navnlig med hensyn til digitale infrastrukturens sikkerhed.
- Støtte gennemførelsen af e-forvaltningsdagsordenen med vægt på grænseoverskridende e-tjenester for borgere og virksomheder som et vigtigt resultat af EU4Digital-projektet.

— inden for 7 år:

- Styrke den digitale økonomi i Republikken Moldova, navnlig med hensyn til digitale færdigheder, IKT-uddannelsesprogrammer, udbredelse af rumbaserede data og tjenester, digital innovation og opstartsøkosystemer og cybersikkerhed
- Fremme digital forvaltning ved hjælp af standardisering af geodata til digital omstilling i overensstemmelse med EU's bedste praksis.

4. Uddannelse, erhvervsuddannelse, ungdomsanliggender og sport

Parterne vil samarbejde om den overordnede modernisering og kvalitet af uddannelsessystemerne. Dette samarbejde vil omfatte arbejde for at:

- Fortsætte gennemførelsen af uddannelsesreformer for at øge uddannelsestilbuddets effektivitet og relevans.
- Udvikle og gennemføre en ny national uddannelsesstrategi "Uddannelse 2030" og dens gennemførelsesprogram.
- Digitalisere uddannelsesprocessen. Integrere innovation og digitalisering i alle læringsammenhænge.
- Bedre sammenkoble og integrere uddannelse, forskning og innovation for at bidrage til den økonomiske og sociale udvikling i Republikken Moldova.
- Tilskynde til en strategisk tilgang til erhvervsuddannelse for at sikre tilgængelighed, kvalitet og relevans.
- Styrke samarbejde, kapacitetsopbygning og mobilitet gennem EU-programmer og -initiativer og fremme Republikken Moldovas aktive deltagelse i programmerne Erasmus+ og Det Europæiske Solidaritetskorp.
- Forbedre kvaliteten af lærernes grund- og efteruddannelse og gøre lærerkarrierer mere attraktive samt forbedre lærernes karriereudvikling.
- Forbedre kvaliteten af undervisningsmaterialet, herunder lærebøger, der er tilpasset de nye læseplaner.

- Styrke en strategisk tilgang til ungdomspolitik, øge udvekslingen og samarbejdet inden for ikke-formel uddannelse.
- Styrke inklusiv uddannelse på alle niveauer.
- Skabe et økosystem for livslang læring, herunder funktionel validering af tidligere erhvervs erfaring.

Som led i den overordnede indsats for at forbedre uddannelsessystemets kvalitet og relevans og skabe tættere forbindelser med arbejdsmarkedet vil parterne arbejde sammen om at:

— inden for 3-4 år:

- Fortsætte tilpasningen af erhvervs- og universitetsuddannelserne, herunder områder som lægefaglig uddannelse, til de europæiske mindstekrav til uddannelse.
- Reform af moldoviske universiteter, navnlig pædagogiske universiteter, både med hensyn til ressourceoptimering og relevans og indhold af studieprogrammer.
- Konsolidere kvalitetskontrolsystemet, herunder gennem internationalisering af evalueringen.
- Fortsætte med at styrke korruptionsbekæmpelsesforanstaltningerne over hele linjen.
- Integrere skolebaseret erhvervsuddannelse og vekselluddannelse for at øge relevansen og beskæftigelsesegnetheden.
- Gennemføre en fuld læreruddannelse i henhold til de nye læseplaner.
- Oprette en pålidelig uddannelsesdatabase for at kunne udarbejde evidensbaserede reformer efterfulgt af en evaluering af de trufne foranstaltninger.
- Ajourføre politikrammen på uddannelsesområdet i overensstemmelse med de indhøstede erfaringer.
- Fortsætte med at opgradere den institutionelle kapacitet i alle relevante forvaltninger og agenturer, der beskæftiger sig med uddannelsesforvaltning.

Parterne vil også samarbejde om at:

- Udveksle oplysninger og god praksis inden for sport og fysisk aktivitet med fokus på en sund livsstil, miljøet, sportens sociale og uddannelsesmæssige værdier og god forvaltningspraksis inden for sport.
- Fortsætte samarbejdet i den årlige europæiske idrætsuge.

5. Folkesundhed

Parterne vil samarbejde om at:

- Udarbejde et nyt sundhedspolitisk dokument med en e-sundhedskomponent for at forbedre adgangen til og kvaliteten af sundhedsydelser.
- Behandle kønsspecifikke sundhedsaspekter, navnlig ved at tage hensyn til kvindespecifikke sundhedsrisici og -sygdomme.
- Udvikle og gennemføre den flerårige nationale plan for institutionel udvikling af folkesundheden (ANSP).

- Gennemføre et nyt nationalt program for forebyggelse af og kontrol med ikkeoverførbare sygdomme med henblik på at mindske sygdomsbyrden, reducere forekomsten af risikofaktorer og forbedre sygdomsbekæmpelsen i overensstemmelse med dagsordenen for bæredygtig udvikling 2030.
- Øge sundhedskompetencen og sætte lokalsamfundene og befolkningen i stand til at anlægge en sundere livsstil.
- Styrke samarbejdet på folkesundhedsområdet, navnlig med henblik på øget beredskab over for pandemier og gennemførelse af det internationale sundhedsregulativ, og styrke sundhedssystemerne.
- Fortsætte tilnærmelsen af EU-lovgivningen om overførbare sygdomme og kvaliteten og sikkerheden med hensyn til menneskelige organer til transplantation.
- Forberede og påbegynde gennemførelsen af retningslinjerne fra Det Internationale Råd for Harmonisering af Tekniske Krav til Humanmedicinske Lægemidler (ICH).

6. Økonomisk udvikling og markedsmuligheder

Parterne vil samarbejde om at støtte Republikken Moldova i at indføre en velfungerende markedsøkonomi og gradvist tilnærme sine politikker til EU's i overensstemmelse med de vejledende principper for makroøkonomisk stabilitet, sunde offentlige finanser, et stærkt finansielt system og en bæredygtig betalingsbalance. Dette samarbejde skal navnlig bidrage til at opfylde følgende mål:

- Overvåge den makroøkonomiske udvikling, drøfte centrale politiske udfordringer og udveksle oplysninger om bedste praksis ved at styrke den regelmæssige makroøkonomiske dialog for at forbedre kvaliteten af den politiske beslutningstagning.
- Fortsætte med at styrke Moldovas nationalbanks opbygning og den nationale kommission for finansielle markeds uafhængighed, reguleringsbeføjelser og kapacitet i relation til regulering af, tilsyn med og overvågning af den finansielle sektor med henblik på at sikre den finansielle sektors robusthed.
- Udveksle EU-erfaringer med pengepolitik og valutakurspolitik, herunder euroens rolle internationalt, hvad angår yderligere udvikling af Republikken Moldovas kapaciteter på disse områder.
- Styrke statens ejerskabspolitik for at øge effektiviteten af statsejede virksomheder og mindske de finanspolitiske risici, sikre åben, konkurrencedygtig og gennemsigtig privatisering i overensstemmelse med bedste EU-praksis.
- Opfylde kriterierne for i sidste ende at blive medlem af det fælles eurobetalingsområde (SEPA).
- Forbedre den institutionelle kapacitet, effektiviteten, gennemsigtigheden og de lovgivningsmæssige rammer på konkurrenceområdet.

7. Selskabsret, regnskabs- og revisionsvæsen samt virksomhedsledelse

Parterne vil samarbejde om at forberede Republikken Moldova på gennemførelse af EU-retten og de internationale instrumenter, der er nævnt i de relevante bilag til associeringsaftalen, og navnlig om at:

- Fortsætte tilnærmelsen af Republikken Moldovas lovgivning om regnskabs- og revisionsvæsen til EU's og internationale instrumenter, som er opført i bilag II til associeringsaftalen.
- Udveksle rettidige, relevante og nøjagtige oplysninger om status for gældende lovgivning og dens overensstemmelse med EU-retten baseret på det format, parterne har aftalt, for at gennemføre EU-retten i overensstemmelse med den vedtagne tidsplan.
- Udpege områder, hvor der bør tilbydes uddannelse, kapacitetsopbygning og ekspertise.
- Fortsætte gennemførelsen af reformen af systemet med inspektorater og forskellige tilsynsorganer for at øge effektiviteten og reducere risikoen for korrupsion med de endelige formål at forbedre erhvervs klimaet og håndhævelsen af lovgivning og standarder.
- Udvikle den administrative kapacitet i de statslige institutioner i Republikken Moldova, der er involveret i gennemførelsen af selskabsret, regnskabs- og revisionsvæsen samt virksomhedsledelse.
- Indlede drøftelser om oprettelse af et register over reelle ejere for virksomheder.
- Forbedre de lovgivningsmæssige rammer for løsning af insolvens/virksomhedslukninger.

8. Beskæftigelse, social- og arbejdsmarkedspolitik og lige muligheder

Parterne vil samarbejde om at sikre anstændigt arbejde og rimelige arbejdsvilkår for alle, styrke lige muligheder og adgang til arbejdsmarkedet samt bekæmpe fattigdom og social udstødelse. Parterne arbejder sammen om at sikre anstændigt arbejde og rimelige arbejdsvilkår:

— *inden for 3-4 år:*

- Fuldføre tilnærmelsen af moldovisk lovgivning til EU's arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljølovgivning i overensstemmelse med tidsplanerne i associeringsaftalen og sikre overensstemmelse med ILO's standarder.
- Etablere et effektivt arbejdstilsynssystem for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen og arbejdstagerrettigheder og -vilkår og bringe det i overensstemmelse med ILO's standarder (retlige rammer og kapacitet).
- Udtænke en tilgang til bekæmpelse af sort arbejde og uformel beskæftigelse.
- Styrke arbejdsmarkedsobservatoriets kapacitet.
- Sikre effektiv social dialog og kollektive overenskomstforhandlinger.

— *inden for 7 år:*

- Gennemføre på effektiv vis lovgivning om arbejde og sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, navnlig ved at:
 - styrke den administrative kapacitet og håndhævelseskapaciteten, navnlig arbejdstilsynet og de relevante retsmyndigheder.
 - uddanne arbejdsmarkedets parter og andre relevante interessenter, dommere osv. og bevidstgøre.
- Gennemføre og overvåge tilgangen til bekæmpelse af sort arbejde og uformel beskæftigelse.

Styrkelse af lige muligheder og adgang til arbejdsmarkedet

— inden for 3-4 år:

- Udarbejde en politisk tilgang til tilskyndelse af øget deltagelse på arbejdsmarkedet.
- Forbedre politiktilgange til at støtte unges overgang til arbejde.
- Styrke kapaciteten i den forvaltning i de institutioner, der er ansvarlige for udvikling og gennemførelse af beskæftigelses- og socialpolitikker, navnlig arbejdsformidlinger og sociale tjenester.
- Forbedre kvinders lige adgang til arbejdsmarkedet og sigte mod at opnå ligestilling mellem mænd og kvinder i lønnet arbejde — herunder ved passende beskyttelse af gravide arbeidstagere og sikring af kønsligestilling med hensyn til løn.

— inden for 7 år:

- Styrke kapaciteten i den forvaltning i de institutioner, der er ansvarlige for udvikling og gennemførelse af beskæftigelses- og socialpolitikker, navnlig arbejdsformidlinger og sociale tjenester.

Bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse

— inden for 3-4 år:

- Sikre, at det sociale sikringssystem støtter aktivering (deltagelse på arbejdsmarkedet) og sikrer, at social bistand og pensionsordninger er tilstrækkelige og bæredygtige.

9. Forbrugerbeskyttelse

For at forberede gennemførelsen af EU-retten og de internationale instrumenter, der er nævnt i de relevante bilag til associeringsaftalen, vil parterne samarbejde om at:

— inden for 3-4 år:

- Gennemføre forbrugerbeskyttelsesagenturets (CPA) flerårige institutionelle udviklingsplan.
- Gennemføre det nationale fødevarerikkerhedsagenturs (ANSA) flerårige institutionelle udviklingsplan.
- Gennemgå gennemførelsen af forordning (EF) nr. 2006/2004 om forbrugerbeskyttelsessamarbejde i lyset af, at den blev erstattet af forbrugerbeskyttelsesforordning (EU) 2017/2394 fra den 17. januar 2020, hvorved

der blev indført yderligere minimumsbeføjelser og -krav for kompetente myndigheder og andre relevante bestemmelser.

- Nå til enighed om at tilføje direktiv 2013/11/EU om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet (direktiv om alternativ tvistbilæggelse på forbrugerområdet) til listen over gældende EU-ret på det forbrugerområde, der skal gennemføres i national ret.

— inden for 7 år:

- Etablere og aktivere et nationalt system for effektiv kommunikation mellem nationale interessenter om og tilbagekaldelse af farlige nonfoodforbrugerprodukter med inspiration fra EU's system for hurtig udveksling af oplysninger om farer i forbindelse med anvendelse af forbrugsgoder.
- På grundlag af EU's vurdering af, om de respektive nationale systemer er i overensstemmelse med direktivet om produktsikkerhed i almindelighed, vil parterne drøfte de mulige skridt, der skal tages i deres samarbejde.
- Etablere og aktivere et system for udveksling af oplysninger om farlige fødevarer på grundlag af et hurtigt varslingsystem for fødevarer og foder efter EU-model.
- Integrere de forskellige fødevarerikkerhedskontrolsteder (grænsekontrolsteder, plantesundheds- og dyresundhedstjenester og det nationale center for prøvning og certificering af afgrøder og jord) i et integreret ledelsesinformationssystem (MIS).
- Videreudvikle og håndhæve risikostyringsanalyser og kontrolprocedurer for fødevarer og nonfoodprodukter.
- Jævnligt vurdere CPA's flerårige institutionelle udviklingsplan og revidere den om nødvendigt.
- Jævnligt vurdere ANSA's flerårige institutionelle udviklingsplan og revidere den om nødvendigt.
- Yderligere tilpasse Republikken Moldovas retlige og normative SPS-ramme til EU-retten.
- Fortsætte med gradvist at tilnærme Republikken Moldovas lovgivning til den relevante EU-lovgivning og internationale instrumenter.
- Tilskynde til udvikling af uafhængige forbrugersammenslutninger, herunder ikke-statslige forbrugerorganisationer (NGO'er), og kontakter mellem forbrugerrepræsentanter samt samarbejde mellem myndigheder og NGO'er på forbrugerbeskyttelsesområdet.
- Styrke den administrative kapacitet til at håndhæve forbrugerbeskyttelsen i Republikken Moldova, navnlig ved at uddanne embedsmænd og andre repræsentanter for forbrugernes interesser i indarbejdelse af EU-lovgivningen i national ret og efterfølgende gennemførelse og håndhævelse heraf.

10. Statistikker

Parterne vil samarbejde om at sikre, at Republikken Moldovas nationale statistiske system er i overensstemmelse med EU-lovgivningen om statistikker som fastlagt i Eurostats Statistical Requirements Compendium (kompendiet om krav til statistik), og at adfærdskodeksen for

europæiske statistikker, hvori der fastsættes principper for udvikling, udarbejdelse og formidling af statistikker inden for det europæiske statistiske system, overholdes. Parterne vil navnlig samarbejde for at:

— *inden for 3-4 år:*

- Sikre faglig uafhængighed for det nationale statistiske kontor og andre nationale myndigheder (, der udarbejder officielle statistikker).
- Udvikle kapaciteten hos det nationale statistiske kontor, Moldovas nationalbank og andre nationale leverandører af officielle statistikker.
- Modernisere det nationale statistiske kontors og i Moldovas nationalbanks informationsteknologisystemer. Moderniseringen bør omfatte konsolidering af IKT-infrastrukturen (for det nationale statistiske kontor) inden for de eksisterende retlige rammer og gennemførelse af nye teknologier, ajourførte metoder og metodologier i processen med udarbejdelse af statistik og formidling af statistikdata.
- Styrke koordineringen i det nationale statistiske system, herunder identifikation, godkendelse og formalisering af andre nationale myndigheder (, der udarbejder officielle statistikker).
- Styrke kvalitetsstyringen i overensstemmelse med de europæiske kvalitetsstandarder og arbejde på at styrke det nationale statistiske kontors kapacitet til at indføre et kvalitetsstyringssystem.
- Udarbejde retningslinjer for systematisk kvalitetsvurdering og -rapportering i overensstemmelse med de europæiske kvalitetsstandarder.
- Standardisere klassificeringen af bortfald i alle husstandsundersøgelser.
- Udarbejde en plan for gennemførelse af statistiklovens bestemmelser om gratis adgang til administrative datakilder til statistiske formål og indføre formelle mekanismer til at fjerne de eksisterende hindringer for adgang til individuelle data til statistiske formål.
- Ajourføre og forbedre formidlings- og kommunikationspolitikkerne.
- Forberede og gennemføre folketællingen og boligtællingen inden for 2020-runden.
- Yderligere styrke det nationale statistiske kontors uddannelseskapacitet, bl.a. ved at udvikle et center for løbende statistisk uddannelse.

— *inden for 7 år:*

- Udvikle tilstrækkelige og solide data, der gør det muligt for Republikken Moldova at deltage i den europæiske resultattavle for innovation.
- Foretage sektorspecifik vurdering af specifikke statistiske områder (mindst 5) med hensyn til overensstemmelse med europæiske statistiske standarder og tilpasning af dataproduktion og -formidling i overensstemmelse med anbefalingerne.
- Forbedre procedurerne for beskyttelse af fortrolige data og de tilhørende retningslinjer i overensstemmelse med statistikloven og EU's standarder.

11. Told og skat

Parterne vil fortsat samarbejde i told- og skattespørgsmål. Samarbejdet vil omfatte arbejde på kort og mellemlang sigt for at:

- Fortsætte tilnærmelsen af lovgivning på toldområdet ved at implementere toldkodeksen for 2021 og dens gennemførelsesbestemmelser i overensstemmelse med EU-toldkodeksen og andre retsakter, der er opført i bilag XXVI til associeringsaftalen.
- Gennemføre NCTS fase 5 og tiltræde konventionen om en fælles forsendelsesprocedure (i øjeblikket kun observatørstatus).
- Fortsætte processen med at sikre gensidig anerkendelse af autoriserede økonomiske operatører.
- Indføre et effektivt overvågningssystem for import af punktafgiftspligtige varer (alkohol og tobaksvarer), der er fritaget for betaling af told, punktafgifter og moms. De foreslåede foranstaltninger vil blive gennemført ved at bære særlige mærker og reducere tolerancen, før smugling betragtes som en forbrydelse med henblik på anvendelse af strafferetligt ansvar.
- Forbedre skatteforvaltningens kapacitet for at undgå ophobning af restancer, sikre effektiv skatteopkrævning og skærpe bekæmpelsen af skattesvig og skatteundgåelse.
- Fortsat udvikle samarbejdet med Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD) og med skatteforvaltningerne i EU's medlemsstater gennem udveksling af nye erfaringer og oplysninger om tendenser på beskatningsområdet.
- Sikre gennemførelsen af OECD's globale forums eksperter anbefalinger om gennemsigtighed og udveksling af oplysninger i skattespørgsmål.
- Sikre, at reglerne om toldfrie butikker fastholdes i fuld overensstemmelse med EU's regler, hvilket begrænser afgiftsfrit salg til rejsende, der rejser til udlandet ad luft- eller søvejen.
- Styrke samarbejdet med Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig og Den Europæiske Anklagemyndighed om bekæmpelse af cigaretsmugling.
- Revidere og styrke straffene i strafferetten og lovgivning om mindre alvorlige overtrædelser for at sikre en passende afskrækkende virkning i forbindelse med forebyggelse og bekæmpelse af smugling og skatteunddragelse.
- Tiltræde protokollen til WHO-rammekonventionen om bekæmpelse af tobaksrygning om eliminering af ulovlig handel med tobaksvarer
- Tilpasse den nationale lovgivning til bestemmelserne i EU-retten i henhold til det relevante bilag til associeringsaftalen, nemlig bestemmelserne om merværdiafgift og punktafgifter:

Tobaksvarer

- Gradvis hæve punktafgiften på tobak til EU's minimumstærskel i overensstemmelse med associeringsaftalen.

Punktafgifter på alkohol

- Tilpasse lovgivningen til EU-direktivet om punktafgiftsstrukturen for alkohol og alkoholholdige drikkevarer og sikre tilpasning til EU's struktur.

Beskatning af energiprodukter og elektricitet

- Tilpasse lovgivningen til bestemmelserne i det relevante bilag til associeringsaftalen for at sikre tilpasning til EU's minimumstærskel.

12. Industri- og virksomhedspolitik

Parterne vil samarbejde om yderligere at forbedre erhvervsklimaet og de lovgivningsmæssige rammer i Republikken Moldova for at stimulere investeringer og erhvervsaktiviteter hos alle typer virksomheder, med fokus på SMV'er, herunder mikrovirksomheder. Dette samarbejde omfatter, men er ikke begrænset til at:

- Vedtage og gennemføre et nyt program for udvikling af SMV-sektoren for perioden 2021-2025 baseret på den seneste SBA-vurdering.
- Styrkelse af kapaciteten hos Organisationen for Udvikling af Små og Mellemstore Virksomheder (ODIMM) til at gennemføre SMV-støtteprogrammer.
- Lette Republikken Moldovas deltagelse i det nye program for det indre marked, konkurrenceevne og virksomheder (del om COSME, herunder i de opfølgende foranstaltninger til Enterprise Europe-netværket og Erasmus for unge iværksættere).
- Styrke erhvervs- og SMV-sammenslutningerne (herunder sektorspecifikke sammenslutninger) for at styrke den offentlig-private dialog.
- Samarbejde, herunder med internationale finansielle institutioner, om yderligere at forbedre SMV'ers adgang til finansiering.
- Styrke leverandører af tjenesteydelser inden for virksomhedsudvikling.
- Fremme grønne praksisser i SMV'erne i deres arbejdsprocesser for ressourceeffektivitet og en bæredygtig økonomi.
- Stimulere udviklingen af programmer og instrumenter til forbedring af SMV'ers konkurrenceevne med udgangspunkt i en tilgang baseret på intelligent specialisering inden for national og regional udvikling.
- Lette teknologioverførsel og øge SMV'ernes viden, kapacitet og parathed til at gennemføre innovationer.
- Støtte den digitale omstilling af den private sektor ved at fremme digitale færdigheder, stimulere automatisering og anvende kunstig intelligens.
- Styrke socialt iværksætteri, navnlig i landdistrikterne, som en gennemførlig forretningsstrategi for moldoviske SMV'er med henblik på at mindske sociale uligheder, skabe arbejdspladser og lette ugunstigt stillede gruppers adgang til mulighed for økonomisk bedring.
- Samarbejde med og støtte Republikken Moldovas bestræbelser på at vedtage evidensbaserede og effektive foranstaltninger til støtte for moldoviske SMV'er og ansatte under covid-pandemien og i genopretningsfasen efter Covid.

13. Landbrug og udvikling af landdistrikter

Parterne vil samarbejde om den politiske og lovgivningsmæssige tilnærmelse til EU's fælles landbrugspolitik og navnlig:

- Fremme modernisering af landbruget, udvikling af sektorer med værditilvækst og eksportpotentiale og samtidig sikre overførsel af viden til landbrugerne.
- Sikre bæredygtig forvaltning af naturressourcer, navnlig bekæmpelse af jorderosion, støtte til økologisk landbrug og gennemførelse af klimarelaterede foranstaltninger.
- Reducere landbrugssektorens sårbarhed over for klimatrusler.
- Forbedre livskvaliteten i landdistrikterne, bl.a. ved at diversificere de økonomiske aktiviteter i landdistrikterne og udvikle turismen i landdistrikterne.
- Yderligere udbrede LEADER-tilgangen og udvide samarbejdet med lokale aktionsgrupper. Integrere det i de nationale politikker for udvikling af landdistrikterne.
- Udvikle, fremme og gennemføre sektorprogrammer for specifikke delsektorer i landbruget.
- Udvikle centrale og lokale forvaltningers kapacitet inden for politikker til udvikling af landdistrikter.
- Styrke agenturet for interventioner og betaling for landbrugets kapacitet til at sikre gennemsigtighed, effektivitet og forudsigelighed i den udbetalte statsstøtte.
- Udvikle og gennemføre NARDS 2020+-programmet.

14. Fiskeri- og havpolitik

Parterne vil samarbejde om at:

— inden for 3-4 år:

- Fremme en integreret tilgang til vand-, hav- og havanliggender ved at etablere en tværministeriel koordineringsmekanisme for maritime anliggender bestående af de relevante ministerier og tjenester, der skal lede arbejdet med gennemførelsen af den fælles maritime dagsorden for Sortehavet og EU-strategien for Donauområdet, og etablere relevante synergier mellem dem.
- Aktivt bidrage til gennemførelsen af den fælles maritime dagsorden for Sortehavet, støtte identificeringen af solide projekter og deltage i styregruppens regelmæssige møder.
- Styrke det bilaterale og multilaterale samarbejde og støtte arbejdet i Den Almindelige Kommission for Fiskeri i Middelhavet (GFCM) med henblik på yderligere fremskridt med hensyn til fiskeriets bæredygtighed og opfyldelsen af internationale forpligtelser for fiskeri og akvakultur.
- Støtte gennemførelsen af Sofiaministererklæringen fra 2018 om bæredygtighed i fiskeriet i Sortehavet og bæredygtig udvikling af akvakultur og GFCM's nye 2030-strategi.
- Intensivere teknisk og videnskabeligt samarbejde i Den Almindelige Kommission for Fiskeri i Middelhavets (GFCM) akvakulturfora, navnlig akvakulturcentre i Sortehavet, for at fremme en bæredygtig udvikling af akvakultur.

- Sikre, at ulovlige, urapporterede og uregulerede fiskerifartøjer, der er opført på IUU-listen, ikke registreres i regionale fiskeriforvaltningsorganisationer i Republikken Moldovas statslige fartøjsregister.
- Sikre, at alle fartøjer, der udøver fiskeri og fiskerirelaterede aktiviteter, herunder fangst, forarbejdning, levering eller transport af fisk, betragtes som fiskerifartøjer og ikke længere er registreret under Republikken Moldovas flag. Udtrykket "fiskerifartøj" i Moldovas nationale lovgivning bør i denne forbindelse være i overensstemmelse med internationale fiskeriinstrumenter.
- Aktivt samarbejde om bekæmpelse af IUU-fiskeri.

— inden for 7 år:

- Fremme bæredygtig forvaltning af akvakulturressourcer og fremme indsamlingen af akvakulturdata.
- Forbedre markedernes effektivitet med hensyn til handelsnormer og sporbarhed for fiskevarer.
- Yderligere gennemførelse af den fælles maritime dagsorden for Sortehavet og udviklingen heraf gennem konkrete projekter og politisk engagement vedrørende bæredygtig blå økonomi, både på nationalt og regionalt plan.

15. Energi

Parterne vil fortsat arbejde tæt sammen om at forbedre Moldovas energisikkerhed, også gennem øget energieffektivitet og diversificering af energibærernes forsyningsruter og -kilder. Det fælles mål er fortsat at etablere et konkurrencebaseret og gennemsigtigt energimarked i Republikken Moldova og integrere dette i EU's energimarked gennem gradvis tilnærmelse til EU's energilovgivning. Republikken Moldova vil prioritere vedvarende energi og energieffektivitet som grundlag for landets overgang til ren og miljømæssigt forsvarlig energi i overensstemmelse med EU's mål om klimaneutralitet senest i 2050. Parterne vil navnlig samarbejde om at:

Energisikkerhed

- Forbedre energisikkerheden ved at øge diversificeringen af forsyningsruter og -kilder for energibærere såsom videreudvikling af energibærernes forsyningsruter og -kilder såsom videreudvikling af lokale vedvarende energikilder samt færdiggørelse og styrkelse af energisammenkoblinger med EU. Navnlige:
 - Gøre det lettere fuldt ud at anvende den nyligt færdiggjorte rørledning Ungheni-Chisinau på gasmarkedet ved at sikre korrekt anvendelse af relaterede lovbestemmelser i den primære og sekundære lovgivning, herunder gasnetregler, med henblik på at muliggøre yderligere forsyninger på konkurrencemæssigt grundlag og øget sammenkobling med EU.
 - Færdiggøre sammenkoblingen med det rumænske elektricitetssystem for at diversificere elforsyningen til Republikken Moldova.

— inden for 3-4 år:

Integration af energimarkederne

- Fortsat tage skridt til at yderligere at integrere Republikken Moldovas energimarked i EU.
- Gradvist øge tilnærmelsen af Republikken Moldovas energilovgivning til EU's lovgivning i overensstemmelse med (reviderede) bilag VIII til associeringsaftalen og forpligtelserne i henhold til energifællesskabstraktaten.
- Fuldt ud gennemføre den tredje energipakke. Derfor færdiggøre adskillelsen i el- og gassektorerne så hurtigt som muligt i overensstemmelse med forpligtelserne i energifællesskabstraktaten og i tæt samråd med Energifællesskabets sekretariat med henblik på at gøre fremskridt med liberaliseringen af markedet, muliggøre reel tredjepartsadgang og markedsåbning og sikre den nationale regulerende myndigheds uafhængighed og ansvarlighed med henblik på at skabe gennemsigtige og stabile lovgivningsmæssige rammer.
- Øge gennemsigtheden i elsektoren for at udvikle et attraktivt og stabilt investeringsklima ved at tage hånd om institutionelle, retlige, skattemæssige og andre forhold.

Energieffektivitet, vedvarende energi — omstilling til ren energi

- Forbedre energieffektiviteten generelt, men med særlig vægt på byggesektoren.
- Øge andelen af vedvarende energikilder i elsektoren og samtidig sikre, at energiforsyningen forbliver sikker og økonomisk overkommelig for forbrugere og virksomheder. For at dette kan ske, er det afgørende, at energimarkedet er fuldt integreret, sammenkoblet og gradvist digitaliseret.
- På grundlag af loven om fremme af anvendelsen af energi fra vedvarende energikilder udvikle støtteordninger, administrative regler og andre foranstaltninger til fremme af øget anvendelse af vedvarende energi, samtidig med at det sikres, at energiforsyningen forbliver sikker og økonomisk overkommelig for forbrugere og virksomheder.
- Skabe en befordrende og stabil markedsbaseret investeringsramme for øgede investeringer i vedvarende energi ved brug af bedste praksis i EU.
- Sikre dekarbonisering til de lavest mulige omkostninger ved intelligent integration af vedvarende energi, energieffektivitet og andre bæredygtige løsninger på tværs af sektorer.

Nuklear sikkerhed

— inden for 7 år:

- at samarbejde om sikker håndtering af radioaktivt affald i Republikken Moldova ved at støtte gennemførelsen af den nationale strategi for håndtering af radioaktivt affald fra 2017.

16. Transport

Parterne vil samarbejde om at sikre den videre gennemførelse af EU-retten, jf. bilagene til associeringsaftalen, og om at støtte Republikken Moldova med fokus på konnektivitet, sikkerhed og bæredygtige transportsystemer. Dette samarbejde vil omfatte arbejde for at:

— *inden for konnektivitet*

- Gennemføre bestemmelserne i aftalen om fælles luftfart mellem EU og Republikken Moldova, som har potentiale til at fremme turismen og dermed landets økonomiske udvikling.
- Samarbejde med Republikken Moldova om udarbejdelse og gennemførelse af et nyt dokument om politikken for national transport (mobilitet), herunder et dokument om den nationale havpolitik.
- Hæve standarderne for sikkerhed og havmiljø, hvilket vil føre til en forbedret flagstatspræstation i Republikken Moldova under Parisaftalememorandummet om havnestatskontrol.
- Samarbejde med Republikken Moldova om reform af landets sektor for transport ad indre vandveje, herunder gennem kapacitetsopbygning og institutionsopbygning.
- Gennemføre infrastrukturprojekter, der er identificeret ved udvidelsen af det vejledende TEN-T-hovednet, og som indgår i Kommissionens vejledende handlingsplan for TEN-T-investeringer fra januar 2019. Gennemførelsen af de prioriterede projekter, der er udpeget i handlingsplanen, bør føre til færdiggørelsen af det vejledende TEN-T-hovednet senest i 2030, hvilket vil føre til bedre, mere effektive og sikrere transportforbindelser mellem EU og Republikken Moldova. Overveje at videreudvikle Sortehavsområdet som brobygger med hensyn til konnektivitet.

— *på trafiksikkerhedsområdet*

- Forbedre Republikken Moldovas nuværende system for indsamling af trafiksikkerhedsrelaterede data ved at udvikle en national trafiksikkerhedsdatabase, der kan danne grundlag for en mere skræddersyet trafiksikkerhedspolitik (trafiksikkerhedspolitik og planlægningsdokumenter vedrørende gennemførelsen).

— *inden for bæredygtige transportsystemer*

- Reformere jernbanesektoren for at få konkurrencedygtige, pålidelige og sikre jernbanetjenester, der kan bidrage til at flytte godstransport fra vej til jernbane og dermed bidrage til en mere bæredygtig transportsektor.
- Forbedre mobiliteten i byerne med henblik på dekarbonisering af transportsektoren og udvikle et tættere samarbejde inden for bæredygtig bytrafikplanlægning.
- Gennemføre fælles bevidstgørelseskampagner rettet mod offentligheden for at gøre borgerne opmærksomme på alternative former for mobilitet i byer, såsom cykling og offentlig transport, for at mindske forurening og trafikpropper.
- Støtte til udbredelsen af energieffektive køretøjer for at mindske forureningen og forbedre transportsektorens miljøpræstationer.
- EU-medlemsstaterne bør overveje muligheden for en gradvis åbning af markedet for vejtransport på baggrund af Republikken Moldovas fremskridt med hensyn til gennemførelsen af relevant EU-lovgivning i national ret.

17. Turisme

Parterne vil samarbejde om at styrke udviklingen af en konkurrencedygtig og bæredygtig turistsektor som en faktor, der skaber økonomisk vækst og beskæftigelse.

18. Regionaludvikling

Parterne samarbejder om regional udvikling i Republikken Moldova og tilstræber økonomisk, social og territorial samhørighed med EU. Der skal lægges særlig vægt på at øge regionernes konkurrenceevne og bæredygtige udvikling, mindske uligheder og forbedre borgernes livskvalitet ved at udnytte samarbejds muligheder og fokusere på udvikling og gennemførelse af strategien for intelligent specialisering, gennemførelsen af EU's makroregionale strategi for Donauområdet og samarbejdet i EU's transnationale og grænseoverskridende programmer med medlemsstaterne.

Parterne vil samarbejde om at:

— *inden for 3-4 år:*

- Styrke Republikken Moldovas deltagelse i EU-strategien for Donauområdet yderligere for at få gavn af udvekslingen af erfaringer og bedste praksis med deltagende regioner fra EU-medlemsstaterne.
- Opbygge tilstrækkelig kapacitet på nationalt, regionalt og lokalt plan til at deltage i alle grænseoverskridende samarbejdsprogrammer.
- Deltage proaktivt i udviklingen af Interreg NEXT-programmerne for grænseoverskridende samarbejde 2021-2027 (Rumænien/Republikken Moldova og Sortehavsområdet) og Interreg Donau-programmet 2021-2027, herunder styrke kapaciteten i de nødvendige forvaltnings- og kontrolstrukturer.
- Fortsætte gennemførelsen af det europæiske naboskabsprogrammer for grænseoverskridende samarbejde 2014-2020 og den kommende programmering af det grænseoverskridende samarbejde for 2021-2027 (det fælles operationelle program for Rumænien/Republikken Moldova og det fælles operationelle program for Sortehavet) og det tværnationale samarbejdsprogram Interreg V-B Donau.
- Fortsætte arbejdet med strategien for intelligent specialisering (S3) og afslutte processen for udforskning af potentialet for iværksættere (EDP) i 2020. Anvende S3 på relevante politikområder til at træffe investeringsbeslutninger for forskning og innovation. Desuden investere i kapacitetsopbygning og styring af strategien, navnlig gennem oprettelse af en tværministeriel koordineringsmekanisme og en forsvarlig gennemførelsesramme.

— *inden for 7 år:*

- Udarbejde et nyt politikdokument for regionaludvikling på hele landets område med henblik på at støtte en mere afbalanceret vækst i landet som helhed.
- Parterne samarbejder om at udnytte mulighederne i S3-prioriteterne til at nå de nationale mål, der er fastsat i politikker til støtte for byudvikling, iværksætteri, menneskelig kapital, udvikling af nye færdigheder, støtte til innovation (entreprenørskab), forskning og udvikling, økonomisk politik og industripolitik, med

henblik på at tilnærme sig praksis i europæiske medlemsstater. (S3-prioriteterne er evidensbaserede og afledt af en deltagelsesbaseret proces styret af Kommissionens relevante Fælles Forskningscenter). Anvende prioriteterne i S3 på relevante politikområder, navnlig inden for national regionalpolitik, inden for forsknings- og innovationspolitik og navnlig i programmeringen af midlerne fra instrumentet for naboskab, udviklingssamarbejde og internationalt samarbejde — et globalt Europa. Overvåge anvendelsen af strategien og regelmæssigt revidere proceduren i forbindelse med uforholdsmæssigt store underskud. Indgå i et samarbejde med relevante EU-medlemsstater og partnere i Det Østlige Partnerskab om S3-prioriteter med henblik på at fremme udviklingen og opgraderingen af handel og tværnationale værdikæder. Deltage i S3-plattformen med henblik på at konsolidere og uddybe erfaringerne.

- Parterne vil samarbejde om at skabe betingelserne for grundlæggende infrastruktur for at øge niveauet for private investeringer i økonomien og for at udvikle entreprenørskab på regionalt plan.
- Indføre fuld styring, som sikrer, at S3 anvendes som grundlag for investeringsbeslutninger inden for forskning og innovation med henblik på at øge innovationspotentialet i regionerne og i hele landet. Regelmæssigt gennemgå strategien for intelligent specialisering og dens gennemførelse. Ajourføre strategien mindst hvert femte år eller tidligere, når omstændighederne kræver det.
- Styrke inddragelsen af interessenter og civilsamfundet i beslutningsprocesserne ved at anvende den europæiske adfærdskodeks for partnerskab og konsolidere partnerskabet mellem alle parterne.
- Styrke de nationale, regionale og lokale institutioners institutionelle og operationelle kapacitet inden for regionaludvikling, herunder arbejde med at udvikle et effektivt system til flerniveaustyring og en klar ansvarsfordeling.

19. Civilbeskyttelse

Parterne vil samarbejde om at styrke samarbejdet mellem EU og Republikken Moldova om katastrofeforebyggelse, -beredskab og -indsats med henblik på at:

Forebyggelse

- Styrke en multirisiko-, multiinteressent- og integreret tilgang til katastroferisikostyring.
- Styrke forbindelserne mellem katastroferisikoreduktion og modstandsdygtighed over for og tilpasning til klimaændringer.
- Styrke multirisiko-, tværsektorielle prognose- og varslingsystemer samt katastroferisiko- og nødkommunikationsmekanismer.
- Øge forståelsen af risici ved at fremme indsamling og deling af basisdata om tab og skader.

Beredskab

- Forbedre katastrofeberedskabet med henblik på en effektiv indsats gennem udveksling af ekspertise og bedste praksis, uddannelse, øvelser og andre kapacitetsopbyggende initiativer.
- Sammenkæde kapacitetsopbygning med indsatskapacitetsmangler.
- Støtte en effektiv anvendelse af systemer til tidlig varsling.
- Styrke forbindelserne mellem det videnskabelige samfund og det operationelle område samt beslutningstagerne for at afhjælpe videns- og teknologimangler i forbindelse med katastroferisikostyring.
- Forbedre befolkningens bevidsthed om katastroferisici med hensyn til de underliggende katastroferisici.

Respons

- Sikre effektiv kommunikation døgnet rundt, herunder udveksle tidlige varslinger og oplysninger om store katastrofer, der berører EU og Republikken Moldova samt tredjelande, hvor en af parterne er involveret i katastrofeindsats.
- Lette gensidig og regional bistand, navnlig gennem EU-civilbeskyttelsesmekanismen, i tilfælde af større kriser, alt efter behov og såfremt der er tilstrækkelige midler til rådighed.
- Fremme gennemførelsen af lovgivningen om støtte fra værtsnationen.
- Tilskynde til effektiv interinstitutionel koordinering og tværsektorielle forbindelser for at lette den internationale bistand i forbindelse med katastrofeindsatser.
- Yderligere styrke kapaciteten til at modtage og yde international bistand.

20. Forskning og innovation

Parterne vil samarbejde om at:

— inden for 3-4 år:

- Gennemføre den strategiske forsknings- og innovationsdagsorden for Sortehavet, et regionalt element i Sortehavssynergien.
- Øge midlerne til offentlige forsknings- og innovationsenheder fra det offentlige budget og stimulere tiltrækningen af private ressourcer.
- Gennemføre den institutionelle evaluering af organisationer inden for forskning og innovation, der er omfattet af kodeksen for videnskab og innovation, efterfulgt af ressourcekoncentration i organisationer, der udfører forskning og innovation.
- Udnytte det fulde potentiale i det nationale program for forskning og innovation for 2020-2023.
- Øge forskersamfundets/forskningsforetagendernes deltagelse i Horisont Europa-programmet.
- Anvende internationale vurderingsstandarder for forskningsprojekter og større videnskabelige initiativer. Inddrage udenlandske eksperter i gennemgangen og vurderingen af projektforslag.

— inden for 7 år:

- Gennemføre aftalen mellem Den Europæiske Union og Republikken Moldova om Republikken Moldovas deltagelse i EU-programmet Horisont Europa — rammeprogrammet for forskning og innovation.
- Forbedre den moldoviske økonomis konkurrenceevne gennem innovation: Støtte de økonomiske aktører i deres arbejde, overgangen fra omkostningsbaseret til innovationsbaseret konkurrenceevne.
- Styrke det nationale forsknings- og innovationssystems rolle og status som en ressource for udvikling og velfærd og fremme topkvalitet i forskningen i forbindelse med prioriteterne for det europæiske forskningsrum.
- Udvikle højtydende forskningsorganisationer, der kan udvikle sig til regionale aktører.
- Sikre et tæt og systemisk samarbejde mellem Republikken Moldovas forskningsinstitutioner og det videnskabelige og akademiske miljø med det private og økonomiske miljø til begges fordel.
- Etablere et samarbejde mellem beslutningstagerne (centrale og lokale myndigheder) og forskningsverdenen og innovationsinstitutionerne.
- Opbygge en kritisk masse af forskere, der er nødvendige for at omdanne forsknings- og innovationsområderne til en faktor for økonomisk vækst, idet der lægges vægt på unges inddragelse i videnskabelige aktiviteter, samt på at styrke forskerens omdømme i samfundet.
- Fokuserer en betydelig del af forsknings- og innovationsaktiviteterne på samfundsmæssige spørgsmål med henblik på at udvikle det offentlige forsknings- og innovationssystems kapacitet til at identificere og reagere på samfundets lokale behov og også på faktiske globale udfordringer.

21. Kultur, audiovisuel politik og medier

Kultur

Parterne vil navnlig samarbejde for at:

- Styrke gennemførelsen af UNESCO's konvention om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed fra 2005.
- Udvikle en inklusiv kulturpolitik i Republikken Moldova og om at bevare og værdsætte kultur- og naturarven med henblik på at fremme socioøkonomisk udvikling.
- Styrke Republikken Moldovas kulturelle forbindelse til diasporaen.
- Øge deltagelsen af aktører i den kulturelle og kreative sektor i Republikken Moldova i programmer for kulturelt/audiovisuelt samarbejde, navnlig Et Kreativt Europa.

Audiovisuel politik og medier

- Vedtage afledt ret til Republikken Moldovas kodeks for audiovisuelle medietjenester og sikre fuldstændig og effektiv gennemførelse.
- Sikre effektiv og fair konkurrence i reklamebranchen.

- Sikre effektiv gennemførelse af Republikken Moldovas kodeks for audiovisuelle medietjenester med henblik på at håndtere koncentrationen af medieejerskab i overensstemmelse med EU's bedste praksis.
- Gennemføre en peerevaluering af det audiovisuelle råd.
- Sikre fuldt gennemsigtige og deltagelsesbaserede processer, når den audiovisuelle lovgivning ændres, herunder gennemførelsen af de europæiske standarder.
- Sikre en konstant dialog om audiovisuel politik og relevante internationale standarder.
- Samarbejde om bekæmpelse af hadefuld tale, racisme og fremmedhad på det audiovisuelle område og medieområdet.
- Gennemføre digitaliseringsprocessen.

22. Offentlige outreachaktiviteter og synlighed

Parterne vil navnlig samarbejde for at:

- Sikre en velbegrunderet og målrettet kommunikation om mulighederne i og konkrete fordele ved associeringsaftalen mellem EU og Republikken Moldova med fokus på det vidtgående og brede frihandelsområde.
- Sikre tilstrækkelig synlighed af alle EU's projekter og programmer samt af deres virkninger gennem et tæt samarbejde med medieforetagender, civilsamfundet og erhvervslivet på lokalt, regionalt og nationalt plan.
- Iværksætte kommunikationskampagner med henblik på at stimulere og fastholde samfundets efterspørgsel efter den reformdagsorden for forandring, der understøttes af associeringsaftalen.
- Styrke samarbejdet om strategisk kommunikation for at konsolidere statens og samfundets modstandsdygtighed over for desinformation. Navnlig støtte institutionel kapacitetsopbygning med henblik på at tackle de negative virkninger af misinformation og desinformation, særligt i onlinemiljøet, og som fremmes af AI-teknologierne, med det formål at vildlede den brede offentlighed, samtidig med at den udgør en alvorlig trussel mod demokratiske politiske processer og politikudformningsprocesser, bringer borgernes sundhed, sikkerhed og miljø i fare og undergraver tilliden til offentlige institutioner.
- Udvide og diversificere rammerne for praktisk samarbejde, så det kommer til at omfatte civilsamfundsaktører og andre relevante aktører og institutioner.

V. Handel og handelsrelaterede anliggender (det vidtgående og brede frihandelsområde)

Parterne vil fortsætte med at uddybe integrationen på grundlag af associeringsaftalen og det vidtgående og brede frihandelsområde (DCFTA). Den effektive gennemførelse af associeringsaftalen og DCFTA, som er forbundet med den bredere proces med lovgivningsmæssig tilnærmelse og relaterede nødvendige reformer, bidrager til at skabe forudsætningerne for styrkede økonomiske og handelsmæssige forbindelser med EU, der fører til yderligere gradvis økonomisk integration af Republikken Moldova i Den Europæiske Unions indre marked, som det fremgår af associeringsaftalerne. Nærmere bestemt skal

parterne fremme gennemførelsen af afsnit V i associeringsaftalen ("Handel og handelsrelaterede anliggender") og bilagene hertil, som regelmæssigt ajourføres for at afspejle den seneste gældende EU-ret, og som ændret inden for rammerne af den treårige revision, der er omhandlet i artikel 147 i associeringsaftalen (indgået i januar 2020⁴).

Parterne anerkender fordelene ved det vidtgående og brede handelsområde med hensyn til at styrke handelsforbindelserne mellem de to parter, hvilket illustreres af en markant stigning i Moldovas handel med EU, som tegnede sig for 53 % af Republikken Moldovas samlede handel i 2020, og vil arbejde hen imod en yderligere konsolidering af handelsstrømmene baseret på øget tilpasning af lovgivningsmæssige og administrative bestemmelser.

Parterne er klar over, at denne aftales fulde potentiale endnu ikke er nået, navnlig hvad angår tilladelser til markedsadgang. Det er derfor en prioritet at udvide de kategorier af animalske produkter, som Republikken Moldova eksporterer på EU-markedet, begyndende med fjerkrækød og klasse B-æg.

For så vidt angår eksempelvis markedsliberalisering fra Moldovas side i overensstemmelse med bilag XV-D til associeringsaftalen vil stadig blive indfaset, hvad angår visse produkter indtil 2024. Begge parter samarbejder regelmæssigt, herunder gennem de bilaterale strukturer, der er oprettet i henhold til associeringsaftalen mellem EU og Moldova, samt inden for multilaterale rammer og udveksler oplysninger om alle aspekter i forbindelse med gennemførelsen af associeringsaftalen/det vidtgående og brede handelsområde, herunder bl.a. statistikker, anvendelse af toldkontingenter og effektiv anvendelse af mekanismen til modvirkning af omgåelse. I den forbindelse glæder parterne sig som led i den yderligere liberalisering af markedsadgangen, der er tilladt i henhold til associeringsaftalen, over afgørelsen truffet af Associeringsudvalget EU-Moldova i dettes handelssammensætning om at øge toldkontingenterne og antiomgåelsestærsklerne for visse landbrugsprodukter.

For så vidt angår reguleringsmæssig tilnærmelse, samarbejder parterne om at opnå konvergens med EU's lovgivning og bedste internationale praksis som anført i de relevante kapitler og bilag til afsnit V i associeringsaftalen/det vidtgående og brede handelsområde. Republikken Moldova vil som en højtrangerende prioritet fortsat styrke de nationale institutionelle rammer for at sikre uafhængig gennemførelse, håndhævelse og overvågning af den nye lovgivning, der vedtages på hvert relevant område.

Republikken Moldova underretter regelmæssigt EU om status for tilnærmelsen af lovgivningen gennem de specialiserede underudvalg og inden for rammerne af det årlige associeringsudvalg i dettes handelssammensætning. Disse organer, der er oprettet ved associeringsaftalen, vil regelmæssigt overvåge og vurdere de konkrete fremskridt på hvert relevant område i forhold til de tidsplaner for gennemførelsen, der er fastsat i de relevante kapitler og bilag i associeringsaftalen. Når det er hensigtsmæssigt, og efter aftale med begge

⁴ Afgørelse Nr. 1/2020 Truffet af Associeringsudvalget EU-Republikken Moldova i Dettes Handelssammensætning af 23. januar 2020 om ajourføring af bilag XV (Afskaffelse af told) til associeringsaftalen mellem Den Europæiske Union og Det Europæiske Atomenergifællesskab og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Moldova på den anden side.

parter, vil EU yde bistand og ekspertise for at hjælpe de moldoviske myndigheder i denne proces.

Arbejde inden for følgende handelsrelaterede områder, som er omfattet af de relevante kapitler i afsnit V i associeringsaftalen, betragtes som en prioritet:

- ***Tekniske forskrifter, standardisering og tilhørende infrastruktur***

Parterne vil samarbejde om at opnå overholdelse af EU's tekniske forskrifter, standardisering, metrologi, akkreditering, overensstemmelsesvurderingsprocedurer og markedsovervågningssystemet inden for fristerne og i overensstemmelse med kravene i kapitel 3 og de relevante bilag. Parterne vil samarbejde om at udvikle en mangelvurdering af de moldoviske myndigheders og relevante offentlige organers kapacitet for de eksportorienterede sektorer.

- ***Sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger (SPS-foranstaltninger)***

Parterne vil samarbejde om at bringe Republikken Moldovas sundheds- og plantesundhedsmæssige standarder for fødevarer og foder, plantesundhed og dyresundhed og velfærdslovgivning og -praksis i bedre overensstemmelse med EU's inden for fristerne og i overensstemmelse med kravene i kapitel 4 og de relevante bilag. Det nationale fødevarer sikkerhedsagentur bør sikre korrekt håndhævelse og gennemførelse af disse bestemmelser. Processen med at opnå eksporttilladelse for moldoviske produkter til Unionen er i gang, navnlig for fjerkrækød og klasse B-æg, samtidig med at den har gjort betydelige fremskridt og ført til markedsadgang for mejeriprodukter i løbet af 2021 for mejeriprodukter. Parterne anerkender desuden, at der er opnået konkrete resultater, der letter handelen med landbrugs- og fødevarer til gavn for forbrugere og industrier på begge sider af grænsen, og forpligter sig til at fortsætte dette samarbejde.

Samarbejdet mellem parterne omfatter at:

— *inden for 3-4 år:*

- Forbedre infrastruktur og tilknyttet kapacitet, der er nødvendig for at gennemføre lovgivningen, navnlig vedrørende dyresundhed, plantesundhed, fødevarer sikkerhedslaboratorier og grænsekontrolsteder, i overensstemmelse med EU's krav.
- Udvide rækken af akkrediterede metoder for alle laboratorier, der er involveret i offentlig kontrol, med henblik på at opfylde SPS-kravene for eksport af animalske fødevarer fra Republikken Moldova til EU.
- Udvikle og gennemføre et nationalt system for hurtig varsling om fødevarer og foder og tilslutte sig EU-systemet.
- Gennemføre den europæiske certificerings- og kontrolordning for vin og alkoholholdige produkter, der er bestemt til EU's markeder, i Republikken Moldova.

— *inden for 7 år:*

- Støtte til det nationale fødevarer sikkerhedsagenturs indsats i forbindelse med akkreditering efter ISO 17020 — Overensstemmelsesvurdering — Krav til driften af forskellige typer organer, der udfører inspektion.

- ***Told og handelslettelser***

Parterne vil samarbejde om at bringe Republikken Moldovas lovgivning i overensstemmelse med EU-retten, EU's retningslinjer på toldområdet og de relevante internationale standarder, inden for fristerne og i overensstemmelse med kravene i kapitel 5 og de relevante bilag. På kort sigt vil Republikken Moldova vedtage toldkodeksen for 2021 og dens gennemførelsesbestemmelser i overensstemmelse med EU-toldkodeksen og andre retsakter, der er opført i bilag XXVI til associeringsaftalen mellem EU og Republikken Moldova, og arbejde hen imod tiltrædelse af konventionen om en fælles forsendelsesprocedure (i øjeblikket kun observatørstatus). Processen med at sikre gensidig anerkendelse af autoriserede økonomiske operatører skal også afsluttes på mellemlang sigt.

- ***Oprindelsesregler***

Parterne vil samarbejde om at gennemføre de nye bestemmelser i pan-Euro-Middelhavskonventionen, navnlig med hensyn til oprindelsesbeviser (udstedelse og kontrol, overholdelse af oprindelsesreglerne) og toldsamarbejde samt tilpasning af den nationale lovgivning til ovennævnte.

- ***Etablering, handel med tjenesteydelser og elektronisk handel***

Parterne vil fortsætte dialogen om etablering, handel med tjenesteydelser og elektronisk handel i henhold til de relevante bestemmelser i kapitel 6 og de relevante bilag. De vil gennemføre de forpligtelser, der er indgået på de tjenesteydelsesområder, der er omfattet af dette kapitel, i overensstemmelse med de frister, der er fastsat i de relevante bilag.

Parterne vil samarbejde om at støtte reformer, der har til formål at forbedre sektorsamarbejdet i den digitale økonomi og lette elektronisk handel mellem de to parter.

- ***Offentlige udbud***

Parterne vil samarbejde om Republikken Moldovas gennemførelse af kapitel 8 og de tilhørende bilag. Gennemførelsen og håndhævelsen af de lovgivningsmæssige ændringer, der er planlagt i alle faser af den vejledende tidsplan for institutionelle reformer, tilnærmelse og markedsadgang (køreplanen i bilag XXIX-B), vil blive betragtet som en prioritet. Med forbehold af EU's bekræftelse af, at de betingelser, der er fastsat i de forskellige faser af denne køreplan, er opfyldt, vil Associeringsudvalget i dettes handelssammensætning vedtage den relevante fælles afgørelse om gensidig markedsadgang som fastsat i køreplanen.

Parterne tilskynder Moldovas regering til fortsat at gennemføre lovgivningsmæssige reformer for at sikre, at systemet er i overensstemmelse med EU's og internationale standarder, herunder udvikling og udbredelse af et elektronisk indkøbssystem.

Parterne vil fortsat arbejde sammen om at styrke den nationale lovgivning om retsmidler og appeller i forbindelse med tildeling af offentlige kontrakter, sektorkontrakter, bygge- og anlægskoncessioner og tjenesteydelseskoncessioner.

Parterne vil fortsat arbejde sammen om gennemsigtighed og ansvarlighed i forbindelse med offentlige udbud.

- ***Intellektuelle ejendomsrettigheder (IPR)***

Parterne vil fortsat samarbejde om at bringe lovgivningen i Republikken Moldova i overensstemmelse med EU-retten og internationale standarder vedrørende beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder og vil sikre effektiv beskyttelse af alle intellektuelle ejendomsrettigheder, herunder geografiske betegnelser, som angivet i kapitel 9. De relevante nationale institutioner i Republikken Moldova sikrer korrekt håndhævelse og gennemførelse af disse bestemmelser.

- ***Konkurrence***

Parterne vil samarbejde om at gennemføre kapitel 10. Dette samarbejde vil tage hånd om de institutionelle rammer for og den relevante administrative kapacitet hos Republikken Moldovas konkurrencemyndighed, der er baseret på EU's nye konkurrenceværktøj og digitale platforme og markeder, med henblik på at sikre en effektiv gennemførelse af den relevante konkurrencelovgivning.

- ***Gennemsigtighed***

Der skal sikres fri og let adgang til offentlige oplysninger som fastsat i loven. Republikken Moldova vil overholde tilsagnene om gennemsigtighed i overensstemmelse med bestemmelserne i kapitel 12, herunder med hensyn til offentliggørelse af regeringsbeslutninger og forvaltning af alment gældende foranstaltninger.

- ***Handel og bæredygtig udvikling***

Parterne vil fortsætte deres dialog om og arbejde med de emner, der er omfattet af kapitel 13. Dette omfatter navnlig udveksling af oplysninger om udviklingen inden for arbejdsstandarder, etablering af et passende arbejdstilsynssystem, der opfylder alle internationale grundlæggende arbejdsstandarder, og gennemførelsen af arbejdsloven i overensstemmelse med de relevante ILO-standarder⁵. I den forbindelse er den kortsigtede prioritet at sikre effektivt tilsyn med og kontrol af lovgivningen om arbejde og sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen samt betingelserne herfor i overensstemmelse med ILO's standarder og EU's principper i Republikken Moldova (retlige rammer og kapacitet) og på mellemlang sigt at opretholde arbejdsbeskyttelsen og fremme anstændigt arbejde. Gennemførelsen af multilaterale miljøaftaler, som begge parter har undertegnet, skal også overvåges.

⁵ Parterne vil være opmærksomme på, at prioriteterne vedrørende fagforeningsrettigheder og grundlæggende arbejdsmarkedsstandarder i afsnit I.11 og prioriteterne i afsnit IV.9 (Beskæftigelse, social- og arbejdsmarkedspolitik og lige muligheder) er yderst relevante for gennemførelsen af kapitlet "Handel og bæredygtig udvikling" og derfor bør behandles i forbindelse med denne del af associeringsaftalen.